

DUSNIEUWS

Dusnieuws is een uitgave van het anarchistische collectief Eurodusnie uit Leiden. Nummer 37, september-oktober 2002

GEZINSZAKEN

"Normen en waarden" is hetzelfde als gezagsgetrouwheid, lijken het CDA en haar bevriende reactionair-liberalen te denken. Niet meer dan logisch dat dit kabinet een speciaal staatssecretarieel bureau voor gezinszaken heeft

opgezet. Ooit was die taak nog voorbehouden aan pastoor en kansel, maar tegenwoordig runt de christelijk-liberale politiek gewoon zelf een instantie om zich direct te verzekeren van invloed in de intiemste relaties van de burger. Het gezin is nu eenmaal drager van de gewenste normen en waarden, dus de zaken van het gezin zijn de zaken van de staat.

Eigenlijk is het gezin natuurlijk niet zozeer de hoeksteen van de

samenleving, maar meer die van de economie met haar anderhalfverdienersmodel, de "geëmancipeerde" vorm van het kostwinnersbeginsel. De patriarchale nucleaire familie als basale kapitalistische consumptie- en productie-eenheid, natuurlijk bouw je daar je economische discipline op en noem je dat dan emancipatie, sociaal beleid of de terugkeer van normen in de samenleving.

En het gezin lijkt ook wel een beetje de staat in het klein, dat heeft Balkenende's club goed gezien. Hierarchie waarbinnen gezagsnormen worden overgedragen in eenvoudige top-down relaties en de lagere echelons worden opgevoed tot nette, gedisciplineerde maxiproducerende megaconsumenten, ik zie

persoonlijk het briljante van zo'n normenoffensief wel. (Laat u niet verrassen door de schijnbare tegenstelling die wordt gewekt ten opzichte van de zogenaamd moderne "onderhandelings-huishoudens". Dat is meer de liberale marktvariant van hetzelfde gezin, waarbij de sterkste marktpartijen feitelijk nog gewoon de lakens uitdelen. Eigenlijk niet veel anders. Geen wonder dat liberaal en christelijk zo goed samen gaan).

GOD'S HAPPY FAMILY

GRATIS
dankzij donaties!

in de stad blokkeren of een ruimte niet binnenkomen maar bezetten. Stimuleer het. Laat de McDonaldsfamilies, met ontevreden jengelende kinderen en ruziende corrigerende ouders, de sfeer in het restaurant bepalen.

Treur niet om al die goedkope gezinsverpakkingen in de supermarkt. Ga eens naar de EO-gezinsdag of organiseer een gezinspicknick in het Vondelpark en vraag er subsidie voor aan. Neem een extra kind als statussymbool, werk in je eentje ook in anderhalve baan om nog rond te kunnen komen. Trouw iemand om een huis te kunnen kopen, laat je vrouw zich ontplooien op de arbeidsmarkt of loop mee in een stille tocht. Mobiliseer sociale druk tegen afwijkenden. Help waar je helpen kunt om de normen en waarden te handhaven, zodat onze concurrentiepositie gehandhaafd blijft.

Het persoonlijke leven is volledig politiek geworden, dat blijkt wel. Leven in individualisme, je onttrekken aan familie-uitjes, verkeren in woongroepen of woonwerkgemeenschappen, het gescheiden opvoeden van deelkinderen, het onderhouden van LAT-relaties of meerhoeksverhoudingen, het zal niet lang meer duren of het wordt wettelijk tot subversief gedrag verklaard.

Het gezin, de molensteen van de samenleving?

Ernst Naber.

DE ONTGROENING VAN HET MILIEUKAPITALISME

Vele zichzelf progressief noemende milieubewuste mensen en organisaties blijken, ook na "Johannesburg", het marktkapitalisme nog steeds als deel van de oplossing te zien in plaats van deel van het probleem. "Maatschappelijk ondernemen" is het verlossende antwoord dat kennelijk in-vruchtbare aarde valt, want dat zou samen met de ontwikkeling van schone technologieën door de markt worden aangestuurd, onder soevereiniteit van de vragende consument. Marktdenken blijft dus de milieudiscussie hardnekkig vervuilen, zodat de werkelijke kwestie verscholen blijft: die van de zeggenschap over productie en distributie.

Het innovatieve vermogen van het mondiale bedrijfsleven zichzelf van een fris en groen imago te voorzien lijkt minder aangetast te zijn dan het milieu. Men slaagt er bewonderenswaardig effectief in zichzelf telkens weer in het brandpunt te plaatsen van welke oplossing voor het milieuvraagstuk dan ook. Duidelijk en onbespreekbaar lijkt dat de weg naar levensvatbare verlossing van vervuiling leidt via het autonome private kapitaal. Intergouvernementele overleggrondes zijn namelijk

ineffectief, want "stroperig", in tegenstelling uiteraard tot het vlot op elke - milieubewuste - vraag inspelende bedrijfsleven.

"MAATSCHAPPELIJK ONDERNEMEN"
Zeker nu het milieubewustzijn ook in Big Business zelf heeft toegeslagen. Captains of industry prijzen zichzelf aan als familiemensen met zorgen voor de toekomst van hun kinderen en houden tegenwoordig gloedvolle betogen over corporate

responsability (bedrijfsverantwoordelijkheid). Men verlaat het beleid van minimalistisch opereren binnen strak door de wet aangegeven kaders, betreedt bewust de wondere wereld buiten het bedrijf met zorg en vertelt op inspirerende toon dat "maatschappelijk ondernemen" de toekomst heeft. Geldt er immers niet zoiets als "No world, no profit"?

Uw milieubelang is bij ons in goede handen, wil men maar zeggen. Het bedrijfsleven zal de wereld verbeteren met een *clean energy revolution*, zoals

» LEES VERDER OP PAGINA 13 »

INHOUD DUSNIEUWS 37:

- 'KEER HET TIJ'. EEN SPOOK UIT HET VERLEDEN
- DE ZIN VAN DEMONSTREREN
- "ORTHODOX ANTI-KAPITALISME HEEFT AFGEDAAN"
- PGA STRATEGIEDEBAT
- "WIJZEN MAGI", EEN SPELSHOW
- DE ONTGROENING VAN HET MILIEUKAPITALISME

DUSNIEUWS WORDT UITGEGEVEN DOOR
ANARCHISTISCH COLLECTIEF EURODUSNIE

HOOFDKANTOOR EURODUSNIE

BOERHAAVELAAN 345. GEOPEND OP DONDERDAG
EN VRIJDAG VAN 14.00 - 17.00 UUR EN
ZATERDAG VAN 11.00 - 17.00 UUR.

HOME PAGE: [HTTP://EURODUSNIE.NL](http://eurodusnie.nl)

PROJECTEN:

WEGGEFINKEL, HOOGLANDSEKERKGRACHT 4.
GEOPEND OP DONDERDAG EN VRIJDAG VAN 14.00 TOT
17.00 UUR EN ZATERDAG VAN 11.00 TOT 17.00 UUR.
TELEFOON: 071 5136955
EMAIL: WEGGEFINKEL@SQUAT.NET

EETCAFE LAS VEGAS, KOPPENHINKSTEEG 2B EN 2C.
OPEN OP WOENSDAG VAN 18.00 TO 20.00 UUR
TELEFOON: 071 5136955
HET ZATERDAGCAFE IN LAS VEGAS IS GEOPEND VAN
12.00 TOT 17.00

INFOWINKEL EN VOEDSELCOÖPERATIE TEGENGIF.
GEOPEND OP WOENSDAG VAN 18.00 TOT 20.30 EN
ZATERDAG VAN 14.00 TOT 17.00. KOPPENHINKSTEEG
2C. TELEFOON: 071 5136955

REDACTIE DUSNIEUWS:

POSTBUS 2228
2301 CE LEIDEN
TEL/FAX: (071) 5173019
E-MAIL: EURODUSNIE@SQUAT.NET
GIRO-NR: 3184679 EURODUSNIE - DUSNIEUWS
POSTBUS 2228, LEIDEN.
O.V.V. DUSNIEUWS

DEADLINE VOLGENDE DUSNIEUWS: 20 NOVEMBER
2002

DRUKKERIJ: MOSTERT & VAN ONDEREN!
LANGEGRACHT 61, 2312 NW LEIDEN
OPLAGE: 750 STUKS

ABONNEMENTEN: DUSNIEUWS IS EN BLIJFT GRATIS.
VOOR DE PRODUCTIE VAN HET BLAD ZIJN WIJ
ECHTER AFHANKELIJK VAN DONATEURS. WANNEER
JE DUSNIEUWS WILT ONTVANGEN SCHRIJF JE EEN
BRIEFJE OF MAILTJE AAN DE REDACTIE. WANNEER
JE GRATIS ABONNEE WILT WORDEN KUNNEN WE
ECHTER NIET GARANDEREN DAT JE DUSNIEUWS
IEDERE KEER OOK ZULT ONTVANGEN. WIJ DOEN
ONZE BEST MAAR DE POSTBEZORGERS GOOIEN NOG
WÉL EENS ROET IN HET ETEN.

WANNEER JE ZEKER WILT ZIJN DAT JE DUSNIEUWS
ONTVANGT ZUL JE BETALEND ABONNEE MOETEN
WORDEN. STORT HIERVOOR A.J.B. MINSTENS 12 EURO
OP DE DUSNIEUWSREKENING EN VERGEET NIET JE
NAAM EN ADRES TE VERMELDEN.

LAAT A.J.B. IN ALLE GEVALLEN WETEN HOVEEL
EXEMPLAREN JE WIL ONTVANGEN. WIJ HOPEN DAT
JE EXTRA EXEMPLAREN OP OPENBARE PLAATSEN
NEERLEGT. JE KUNT DUSNIEUWS OOK VINDEN IN DE
MEESTE ALTERNATIEVE BOEKWINKELS EN POLITIEKE
INFORMATIECENTRA. JE KUNT JE TENSLOTTE OOK
OP DE EVENEENS GRATIS DIGITALE VERSIE
ABONNEREN. STUUR ONS HIERVOOR EEN MAILTJE.

DE REDAKTIE HEEFT ALTIJD INTERESSE IN
INGEZONDEN ARTIKELLEN MAAR BEHOUDT ZICH HET
RECHT VOOR DEZE AL DAN NIET TE PLAATSEN OF
ZONODIG TE REDIGEREN.

ALLE ARTIKELLEN IN DUSNIEUWS WORDEN
GESCHREVEN OP PERSOONLIJKE TITEL. DUSNIEUWS
IS COPYRIGHT-VRIJ DUS NEEM OVER WAT JE WILT...

INTERN

Dit is alweer Dusnieuw #37. Eindelijk weer een
nieuwe editie na een ellenlange zomer die jullie
hebben moeten doorkomen met de voorgaande en
verlangend uitkijken naar het volgende #. Maar die
is er nu dan toch mooi maar weer. Terwijl vrijwel
het voltallige Eurodusnieteam de afgelopen twee
maanden de zo heerlijke zomer koesterde werkte
een groep mensen, waaronder ook enkele hardcore
Eurodusniërs, achter de burelen aan de
Boerhaavelaan met volle hevigheid aan de
voorbereidingen voor de Peoples Global Action
(PGA) conferentie die van 31 augustus tot en met 4
september in Leiden heeft plaatsgevonden. Zo zie
je maar weer: voor sommige mensen is er altijd
wel een excuus vindbaar om een vakantie of
gewoon lekker op het strand liggen bruinbakken te
vermijden. Onverbeterlijk zijn ze, die
revolutionaire bureau- en vergaderdijters.

Computers aan, een koelkast en een broodrooster
in het kantoor neerzetten en dan maar aan de slag.
Zo kom je ook de zomer wel door, moeten zij
hebben gedacht. Het resultaat was er in ieder
geval wel naar. Een succesvol verlopen gebeuren
werd het, die PGA conferentie. Een vol -volgens
sommige laatslapers zelfs overvol- programma.
Maar klagers en zifters heb je altijd. Ook waren er
mensen die het wel grappig vonden om gewag te
maken van 'Bureaudusnie.' Dat sloeg natuurlijk
helemaal nergens op want het was in de aanloop
naar die conferentie en de dagen dat deze
plaatsvond juist het tegenovergestelde. Het waren
gezellige en interessante dagen. Een leuke
bijkomstigheid was dat de gemeentelijke

werkzaamheden voor de verbetering van ons stukje
waterkant een halve week daarvoor waren
afgerond. Zodoende hebben we bijgevolg een
fantastisch terras erbij gekregen, en daar werd
door vele mensen dankbaar gebruik van gemaakt.
De politie had tijdens die dagen wel zin in een
verzetje. Zo bleek dus, want ze had een batterij
ME'ers achter de hand om als het 'nodig mocht
zijn' in te grijpen. De nacht van vier op vijf
september kwamen ze ook nog op het
bewonderenswaardige idee om het Leidse Vrije
tijd Centrum (LVC) te verordonneren een halfuur
eerder dicht te gaan. De reden was dat ze niet
genoeg personen op het dienstrooster voor de
nachtsurveillance hadden staan. Ook deden ze
verwoede pogingen om te paard het LVC-pand
binnen te treden. Helaas voor de politie is het al
bij al niet tot dat door hun innig verlangd verzetje
gekomen. De directie van het LVC schijnt zich
overigens te hebben beklagd over deze
handelswijze van het Leidse politiekorps. Achteraf
gezien was het voorstel van Daan Sloos, voorman

GA MEE NAAR STRAATSBURG!

20 OKTOBER: INTERNATIONALE DEMONSTRATIE TEGEN KERNENERGIE

Leek een come-back van kernenergie een jaar
geleden nog heel onwaarschijnlijk, nu zijn er in
allerlei landen in West-Europa stemmen te horen die
een terugkeer van kernenergie bepleiten.
* In Nederland natuurlijk, waar de afspraak over de
sluiting van de kerncentrale in Borssele van tafel
lijkt;

* In Finland, waar besloten is tot de bouw van een
vijfde kerncentrale;

* In Frankrijk, waar de komende maanden de
overheid dreigt te beslissen door te gaan met de
ontwikkeling van een nieuw type reactor en de
bestaande kerncentrales te gaan vervangen door
nieuwe;

* In Duitsland, waar de CDU/CSU al heeft aangegeven
de "Ausstieg" terug te willen draaien;

* In Engeland, waar op eens ook weer gepraat wordt
om oude kerncentrales door nieuwe te vervangen;

* De EU zelf is een vast pleitbezorger van kernenergie
en wil zelfs meer kunnen gaan betalen voor

van Leefbaar Leiden, om die hele PGA conferentie
gewoon ergens op het strand in Katwijk te situeren
'zodat niemand er last van zou hebben' niet
helemaal zo'n enorm slechte. Het weer was
tenslotte van een bevredigende kwaliteit. Wat
jammer toch voor onze beroepsdemagoog Daan
Sloos dat de-rampscenario's die hij voorafgaande
aan de conferentiedagen zo obsessief suggereerde
verre van werkelijk zijn bleken. Wij hebben in
ieder tot op heden nog geen enkel signaal

ontvangen over of hij wat het vredige verloop van
de conferentie betreft nu opgelucht of juist enorm
teleurgesteld is. De PGA conferentie heeft ons
trouwens aardig wat nieuwe medewerkers
opgeleverd; welkom beste mensen, en nu aan het
werk. Er is door enkele Eurodusniërs een nieuwe
stichting op poten gezet. De naam daarvan luidt
Stichting Het Leids Weggeeffonds. Die naam wil
natuurlijk niet zeggen dat deze stichting wordt
weggegeven. Het doel van deze stichting is het
verstrekken van financiële steun aan
buitenparlementaire progressieve bewegingen in
Leiden en omstreken, met name

samenwerkingsverbanden die streven naar een
rechtvaardiger verdeling van macht, kennis,
kapitaal en een milieuvriendelijker manier van
produceren. En dan nu tot slot nog even wat
nieuwjes over de Koppenhinksteeg. Half
september is er een beroep tegen de verleende
bouwvergunning ingesteld. Daartoe hebben 100
bezuurmakers de vereniging Vrienden Vrijplaats
Koppenhinksteeg (VVK) gemachtigd. De stichting
Vrijplaats Koppenhinksteeg (SVK) heeft beroep
aangetekend namens Bar & Boos en Eurodusnie. De
Fabel van de Illegaal is ook in beroep gegaan. De
gemeente had per brief overigens laten weten dat
het aanbod van het pand aan Lammemarkt nr. 41
uiterlijk 31 juli moest worden beantwoord, of
beter gezegd aanvaard. Anders zou dit komen te
vervallen. Het moge duidelijk zijn dat we allang
niet van plan waren dat non-aanbod aan te nemen.
De Weggeefwinkel heeft per brief aan de
'welwillende' gemeente laten weten dat dit pand
aan de eisen van een moderne onderneming als zij
is nimmer kan voldoen. Kabouter Plop heeft
inmiddels de gemeente te kennen gegeven dat het
aangeboden pand qua afmetingen zelfs niet
voldoet aan de officiële richtlijnen die van
toepassing zijn voor kabouteronderkomens. Bij
betreding van het desbetreffende pandje stootte
hij overigens zijn hoofd. Hij heeft er een flinke buil
aan overgehouden. De Stichting Vrijplaats
Koppenhinksteeg heeft wethouder Hillebrand,
(ruimtelijke ordening) uitgedaagd om het door hun
ingediende legalisatieplan nu eindelijk voor te
leggen aan de gemeenteraad. Tot op heden is
daarop, zoals te verwachten was, nog geen
antwoord gekomen. Wordt nog vervolgd...

kernenergieprojecten buiten de EU.
Natuurlijk, de plannen stuiten al op heel wat weerzin
en zijn ook eerder een indicatie van het besef dat
kernenergie geen taboe meer is, dan het resultaat
van doordachte plannenmakerij; feit is echter dat
wij, als kernenergie-tegenstanders, deze plannen en
stemmingmakerij niet onbeantwoord moeten laten.
Het is belangrijk in een vroeg stadium tegen al die
onzin te protesteren. Juist nu moeten we laten zien
dat verzet zin heeft: er is heel wat te verliezen! Op
zondag 20 oktober is er voor het Europese Parlement
in Straatsburg een internationale demonstratie tegen
kernenergie en voor een duurzame energiepolitiek.

Vanuit Nederland gaat er ook een bus naar
Straatsburg. De kosten bedragen ongeveer 40 euro.
Bel voor meer informatie en reserveer een plekkie
(of bestel affiches of folders:) met het Landelijk
Platform tegen Kernenergie (LPTK) op 06-13067872.
Ketelhuisplein 43, 1054 RD Amsterdam.

'KEER HET TIJ' DERTIEN IN EEN DOZIJN

EEN SPOOK UIT HET VERLEDEN

Prinsjesdag 2002 zou dit jaar niet voorbij gaan zonder protest. Een platform van tientallen organisaties riep onder de naam 'Keer het Tij' op tot protest. In het parkje gelegen aan de hofvijver en recht tegenover het Binnenhof kreeg men op de valreep toestemming om, ingeklemd tussen hekken, ME en politiebusjes, een protestmanifestatie te houden. In een drie uur durend programma trok het leed van de Lage Landen voorbij. Hoewel, 'programma' is misschien een beter woord voor wat zich daar afspeelde. Op het programma stonden diverse talkshows, toneelstukjes, een 'opstand komediant', verschillende muzikale optredens en verrassingsduik in de Hofvijver. Iedereen was tevoren uitgenodigd het programma op een ludieke wijze luister bij te zetten, want het moest en zou allemaal leuk en ludiek worden.

"DERTIEN IN EEN DOZIJN"

Tegenover deze joligheid stond een serieuze politieke boodschap die door 'Keer het Tij' is samengevat in een manifest. Het manifest zou de naam "Dertien in een dozijn" niet misstaan. Een 499 woorden lange sliert bekend aandoend geweeklaag, slogans en open deuren over de teloorgang van de welvaartsstaat. Er staat werkelijk niets nieuws en tot de verbeelding sprekends in. Zelfs de PvdA kon zich er in vinden en sloot zich onlangs bij het platform aan.

En dat lijken de platformisten van 'Keer het Tij' ook helemaal geen probleem te vinden. Iedereen die het manifest onderschrijft kan zich aansluiten. Het doel is "het smeden van brede coalities" zo lezen we in het manifest. Dat doel doet denken aan het D14 platform (1) dat zich in haar manifest tot doel stelde "zoveel mogelijk mensen te mobiliseren" en het platform "De Wereld is niet te koop" (1) dat in haar manifest fantaseert over "de opbouw van een massabeweging". En ja, bij een massabeweging past nou eenmaal een massapartij zoals de PvdA.

KAPITALISERING EN ONTMENSELIJ KING

Nu is er op zichzelf natuurlijk niets tegen een massabeweging. Het hangt er gewoon van af hoe men deze definieert, hoe men de situatie analyseert, welk doel wordt nagestreefd en met welke middelen.

Wat betreft "Keer het tij" wordt de 'massabeweging' in ieder geval uitgelegd als eenheidsfront van linkse organisaties en linkse partijen tegen de 'rechts vijand'. Het doel is de macht van rechts te bestrijden door de macht van links te vergroten. Concreet en hoofdzakelijk wordt hiermee de versterking van de linkse partijen bedoeld. Partijen, die zich vervolgens zouden moeten laten aansturen door een sterke buitenparlementaire beweging. Of dat een reëel scenario en een nastrevenswaardig doel is valt te betwijfelen. Natuurlijk walgt menig progressieveling van het rechtse en racistische beleid van Balkenende, maar of een nieuw verbond van sociaal-democraten en de wat linkere partijen echt veel verandering zal brengen? Want is het niet zo dat het proces van kapitalisering en ontmenselijking van de maatschappelijke structuren in Nederland nog nooit zo hard is gegaan als onder de afgelopen twee centrum-linkse kabinetten? En is het niet zo dat ook in andere Europese landen, waar centrum-links aan de macht was, we precies dezelfde vrijwillige overgave aan de dictatuur van de vrije markt zagen? En is het niet zo dat linkse partijen en hun mantelorganisaties door de geschiedenis heen überhaupt als het puntje bij paaltje kwam lakeien waren van het kapitaal en zich lieten leiden door honger naar macht?

Er zijn mensen die beweren dat 'rechts' de job van ontmanteling van de welvaartsstaat nooit zo snel en soepeltjes voor elkaar zou hebben gekregen dan dit onder het leiderschap van centrum-links is gebeurd. Daar valt heel wat voor te zeggen want het versterken van links in het parlement, zo leert ons de geschiedenis, leidt alleen maar tot meer ellende. Dat rechts het op veel punten nog veel slechter doet verandert hier niets aan.

PARLEMENTAIR ROOKGORDIJN

Politieke partijen en de parlementaire democratie zijn deel van het probleem en niet van de oplossing. Linkse politieke partijen houden alleen maar de misvatting in stand dat er nog iets te kiezen valt, terwijl overduidelijk het kapitaal de enige echte beleidsmaker is.

De parlementaire democratie met haar verkiezingsshow is niet veel meer dan het rookgordijn waar vanachter het kapitaal de scepter zwaait. Hooguit valt er soms op lokaal niveau nog wel eens een marginaal succesje te boeken, maar zelfs daarvan zijn de voorbeelden minimaal.

'Keer het Tij' somt in haar manifest een op zichzelf reële lijst maatschappelijke problemen op en stelt dat deze zijn ontstaan door ongebreidelde marktwerking en de steeds verder terugtrekkende overheid. Vervolgens pleit men, zij het enigszins bedekt, voor minder markt en meer

staat (het verdedigen van de welvaartsstaat). Het manifest stinkt naar mottenballen en had gemakkelijk 30 jaar geleden geschreven kunnen zijn. Keer het Tij is een spook uit het verleden.

Laat ons goed beseffen. De keuze voor achterhaalde, oud linkse antwoorden op de problemen van de moderne tijd is geenszins een onvermijdelijke keuze. Het platform heeft net als haar inofficiële voorgangers en evenknieën uit overtuiging voor deze lijn en aanpak gekozen.

VOOR EEN FUNDAMENTEEL ANDERE WERELD

Men had ook kiezen voor de inspirerende praktijk waarmee de globaliseringsbeweging de wereld enkele jaren lang verraste (2). In deze praktijk stond anti-parlementarisme, autonomie, directe actie, collectivisering en basisdemocratie centraal. Men kiest echter voor parlementarisme, autoritarisme, statisme en het teruggrijpen naar een oubollig linkse politieke praktijk waar de staat niet wordt aangevallen maar omhelst. Daarmee scharen ze zich in het kamp van de reformisten en opportunisten en daar hebben anti autoritairen niets te zoeken, want alleen een "massabeweging" die oproept en aanzet tot zelforganisatie, directe actie en de opbouw van basisdemocratische alternatieven voor kapitalisme kan ons perspectief op een fundamenteel andere wereld bieden.

Marco

NOTEN: (1) "D14", "De wereld is niet te koop" en "Keer het tij" heeft voor een wezenlijk deel dezelfde leden. (2) 'Verraste', want inmiddels hebben oud linksen zich massaal op het toneel gestort en is de globaliseringsbeweging grotendeels vervallen in voorspelbaar folklorisme.

Zie ook:

<http://www.keerhettij.nl>

<http://individu.tripod.com/rugtegendemuur.htm>

NASCHRIFT:

Gelukwensen gaan uit naar een aantal anarchisten die op de route een rood zwarte vlag zwaaiden en bij het voorbijgaan van de koets de keuze "No Borders No Nations" riepen. Zij werden voor hun daad van protest aangehouden en moeten op 22 Januari 2003 om respectievelijk 10.40 en 10.55 voorkomen in het Paleis van Justitie in Den Haag.

DE ZIN VAN DEMONSTREREN

De mensen van de redactie van Dusnieuws zijn het niet altijd met elkaar eens, wat helemaal niet erg is, want dit komt de discussie in het blad ten goede. We hebben natuurlijk graag dat discussiestukken van buiten komen, maar deze keer een reactie door iemand van Dusnieuws zelf, op het artikel "Demonstreren voor een ander hiernumals" van Marco in Dusnieuws 36.

Heeft demonstreren zin? Demonstraties, Marco schrijft het al, zijn er in alle soorten en maten, en ik kan me er wel een paar voor de geest halen die inderdaad onder de door Marco genoemde categorie 'nutteloze politieke folklore' vallen. Zo herinner ik me een grote demonstratie van anarchisten in Brussel tijdens de Top van Laken vorig jaar. Enkele duizenden, voornamelijk in het zwart gehulde personen, hadden zich op een plein in een buitenwijk van Brussel verzameld. Spandoeken waren er nauwelijks, flyers heb ik niet gezien, en waarom precies al die mensen door de buitenwijken van Brussel gingen lopen was erg onduidelijk. Buitenstaanders keken raar op toen ze de lange zwarte stoet, met hier en daar wat zwarte of rood/zwarte vlaggen er bovenuit stekend, voorbij zagen trekken. Na wat vage schermutselingen met de politie onderweg ging de demonstratie over in een 'streetrave': dezelfde mensen liepen nu tussen vrachtwagens die harde muziek produceerden. Al snel was het hele circus klemgereden door de politie en besloten de meeste deelnemers maar wijselijk dat het weer mooi geweest was die dag. Inderdaad gezellig bijkletsen tijdens een 'thematische wandeling', maar het doel, laat staan het strategisch doel ervan, bleef volstrekt onduidelijk. Toch is een demonstratie als deze niet kenmerkend voor de meeste demonstraties. Het heeft doorgaans wel degelijk zin met een hoop mensen de straat op te gaan, als dit een onderdeel is van een langer lopende campagne met verschillende actievormen. Ik wil eerst de situatie in Nederland bespreken.

KEER HET TIJ

Demonstreren is een specifieke vorm van politiek protest, waarbij een (grote) groep mensen tijdelijk een deel van de publieke ruimte inneemt, om een bepaald politiek standpunt uit te dragen. Marco houdt niet van demonstreren, en twijfelt aan het nut ervan. In tegenstelling tot wat Marco schrijft, is het niet zo dat demonstraties in grote Nederlandse steden 'gewoon' zijn geworden. Er wordt hier helemaal niet zoveel gedemonstreerd, het gebeurt zelfs steeds minder. De tijden van de massademonstraties van de jaren tachtig lijken definitief voorbij. Mensen zijn met geen stok de straat meer op te krijgen. Kijk naar de onlangs gehouden manifestatie "Keer het Tij" (1): de organisatie was blij met de 1000 mensen die kwamen opdagen (2), maar in potentie zou zo'n manifestatie, hoewel gehouden op een werkdag, veel meer mensen moeten kunnen trekken: alleen al de electorale achterban van de SP en Groenlinks, waarvan je toch mag verwachten dat die niks moet hebben van de nieuwe kabinetsovername. Naast bestaat opgeteld uit zo'n miljoen mensen. Naast deze groep moet er toch nog een behoorlijke groep, laten we zeggen zo'n half miljoen, zijn die op z'n minst een flinke afkeer heeft van de kabinetssplannen. In principe zou je dus zo'n anderhalf miljoen mensen kunnen verwachten.

Dit is natuurlijk een naïeve rekensom, maar het blijft zo dat de gemiddelde opkomst bij demonstra-

ties doorgaans ver achterblijft bij wat je zou kunnen verwachten. Hoe komt dit?

Er zijn een paar specifiek Nederlandse redenen te noemen. Er is in Nederland sprake van een hardnekkige consensus-mentaliteit, waarbij politieke meningsverschillen door allerlei belangengroepen worden 'uitonderhandeld' in plaats van op de spits gedreven. In veel landen grijpen politieke actoren sneller naar het conflictmodel, en volgen acties en massademonstraties. In Zuid Europese landen zijn demonstraties van honderdduizenden mensen geen uitzondering, kijk naar de massademonstraties tegen het beleid van Berlusconi in Italië. Nederland is inmiddels echter zo gewend aan het consensusmodel - met als meest recente gedaante het 'poldermodel' - dat we het demonstreren bijkans zijn afgeleerd. Mensen zijn het vreemd gaan vinden. Kunnen we niet gewoon om de tafel gaan zitten, en de boel uitpraten? Daarnaast zijn Nederlanders over het algemeen sterk gezagsgetrouw. Demonstreren wordt als een opstandige, recalcitrante activiteit gezien; autoriteiten worden over het algemeen vertrouwd. Ook leeft bij een groot deel van de bevolking sterk de gedachte "doe maar gewoon dan doe je al gek genoeg", waarbij demonstreren wordt gezien als een soort van druktemakerij waar je je als fatsoenlijk burger niet aan schuldig dient te maken. Dit verklaart waarom omstanders nogal eens afkeurend reageren als ze een demonstratie voorbij zien trekken.

De belangrijkste reden voor het lage animo onder Nederlanders om te demonstreren lijkt mij het algehele cynisme dat er heerst, niet alleen onder grote lagen van de bevolking maar ook onder activisten en andere politiek-actieven, over het nut van demonstreren. Het maakt allemaal niks uit, je doet er toch niks aan, de hoge heren hebben alles al geregeld, of zoals Marco het wat formeler uitdrukt: "de realiteit leert ons dat demonstraties maar hoogstzelden beleid beïnvloeden, laat staan veranderen". Toch gaat dit niet altijd op, en vooral niet als een demonstratie onderdeel uitmaakt van een langer lopende campagne waarbij een specifiek politiek thema of een specifiek onderdeel van een bedrijfsbeleid wordt aangevallen. Ik noem drie recente voorbeelden van campagnes waar een of meerdere demonstraties een belangrijk onderdeel van vormden.

1. de Juanra campagne (3): na de arrestatie van deze Catalaanse activist kwam er een internationale campagne op gang, met als concreet doel het voorkomen van de uitlevering van Juanra aan Spanje; dit concreet doel werd verbonden met protest tegen martelpraktijken in Spanje en protest tegen het Europees arrestatiebevel en de criminalisering van activisten. De campagne heeft in Nederland tot nu toe verschillende directe acties, één grote demonstratie, en enkele kleinere georganiseerd (zie foto). De campagne wordt in

verschillende andere landen gevoerd en heeft een brede publiciteit op gang weten te brengen. Een Nederlandse rechter heeft het uitleveringsverzoek van Spanje nu tot twee keer toe verworpen, en zal rond het verschijnen van dit blad een definitieve uitspraak doen. Het is natuurlijk onmogelijk om te zeggen wat de concrete invloed van de campagne is geweest, maar het is onwaarschijnlijk dat deze zaak zo'n wending had genomen als er helemaal geen campagne was geweest.

2. protesten tegen Talisman. Talisman is een Canadees oliewinbedrijf dat o.a. opereert in Soedan. Mensenrechtenorganisaties en de VN hebben aangevoerd dat in gebieden waar olie gevonden wordt, er 'ontvolkingscampagnes' plaatsvinden door de regering in Khartoem. Bovendien schaft de regering van Omar al-Bashir met oliegeld wapens aan, waarmee de bevolking in het zuiden wordt geterroriseerd. Bij de Nederlandse vestiging van Talisman vond op 17 juni jl. een kleine demonstratie plaats, waarbij de directie naar beneden geroepen werd om de rol van Talisman in Soedan te verantwoorden. In Canada is er een veel grotere campagne tegen Talisman, ook gesteund door kerkelijke groeperingen. De campagne bestaat uit demonstraties, e-mailacties en picketlines. Onlangs heeft Talisman laten weten, onder druk van de protesten, haar olieconcessies in Soedan te verkopen. Dit betekent niet dat de ellende in Soedan over is, wel dat een groot oliebedrijf door een hardnekkige campagne, bestaande uit kleine acties en demonstraties, op de knieën te dwingen is.

3. de "witte illegalen" campagne: enkele jaren geleden startten enkele organisaties een campagne om zgn. witte illegalen een legale status te bezorgen. De campagne bestond uit onder meer directe acties, lobby-activiteiten, demonstraties en zelfs een langdurige hongerstaking. De intensieve campagne leidde uiteindelijk tot de legalisering van een groot deel van de witte illegalen, en gaat nog steeds door.

Demonstraties hebben hier dus hun nut, vervat in een brede campagne met andere actiemiddelen. Maar ook als demonstraties niet een duidelijk aanwijsbaar effect hebben, kun je niet zeggen dat ze zinloos zijn. Zo zijn er in de tijd van de bombardementen op Afghanistan in veel steden, ook in Leiden, doorgaans kleine anti-oorlogsdemonstraties georganiseerd. Waarschijnlijk is er geen bom minder om afgeworpen. Ondanks het ontbreken van concreet resultaat hebben deze demonstraties zin. Mensen claimen voor korte tijd publieke ruimte om hun afkeer van zinloze bombardementen uit te spreken, en doorbreken de gezapige consumptiesfeer van de koopavond- of middag, waarbij ze het publiek confronteren met iets waar het liever niet aan denkt: dat de westerse bondgenoten elke dag onschuldige slachtoffers

maken, en daarbij ondersteund worden door de Nederlandse regering. Bovendien is het zo dat de kleine anti-oorlogsdemonstraties onderdeel

uitmaken van een internationale protestbeweging die zeker niet zonder invloed is. Westerse politici willen zich er ten tijde van oorlog altijd van verzekeren gesteund te worden door de meerderheid van de bevolking, anders worden ze niet herkozen.

DIRECTE ACTIE

Marco spreekt een voorkeur uit voor 'directe actie', maar voor deze activ vorm gelden deels dezelfde bezwaren die hij opnoemt voor demonstraties. Ook directe acties zijn vaak sterk mediagericht, en het uiteindelijke resultaat is meestal moeilijk vast te stellen. Het is moedig als een Greenpeace activist zich probeert vast te ketenen in de Tweede Kamer om te pleiten voor een beter milieubeleid, maar afgezien van wat kortstondige publiciteit is het enige concrete resultaat een verscherping van de beveiliging van het parlementgebouw. De schitterende taartactie tegen Zalm (januari 1999) leverde een lawine aan internationale publiciteit op, maar het concrete effect is onduidelijk. Als protest tegen de euro kwam deze actie ook eigenlijk te laat. Achteraf gezien had zo'n actie beter eerder kunnen plaatsvinden, als ludiek onderdeel van een bredere campagne tegen de euro en de Europese Unie. Een dergelijke campagne is in Nederland echter nauwelijks van de grond gekomen.

Als positief punt van 'directe acties' benoemt Marco dat er "ingebroken wordt op kwalijke politiek-economische processen", waarbij hij dan de activiteiten van het fenomeen 'Black Block' als voorbeeld geeft. Nu kun je het vernielen van een bankfiliaal beschouwen als een resultaat, maar het is nog maar de vraag welk strategisch doel ermee wordt bereikt, laat staan in hoeverre er wordt "ingebroken op kwalijke politiek-economische processen". Zo'n bank is een dag later weer hersteld en kan dat ook wel betalen. Het vernielen van een bank of het plunderen van een winkel levert misschien genoeg op bij het "Black Block", maar je bereikt er geen zak mee. Bovendien is het een activ vorm die slechts toegankelijk is voor

ervaren activisten die dit soort acties durven uit te voeren.

Ook op de door Marco geroemde successen van de andersglobaliseringsbeweging valt wel wat af te dingen. Het klopt dat onder invloed van deze beweging de kritiek op het neo-liberalisme, en met name de kritiek op de 'vrij'handelsdoctrine van organisaties als de WTO en het IMF, in bredere kringen toegang heeft gekregen. En natuurlijk zijn er voorbeelden te geven van kleine successen van de andersglobaliseringsbeweging. Maar ondanks de door honderdduizenden demonstranten bezochte toppen van de WTO, de Europese Raad, het IMF, en andere door andersglobalisten verfoeide instituten, staat de 'neoliberale globalisering' nog steeds als een huis, en wordt door de steeds rechtser regeringen in het rijke westen de 'vrij'handelsdoctrine met meer inzet dan ooit uitgevoerd. Bij de VN milieutop in Johannesburg wisten zelfs de gematigde NGO's nauwelijks nog invloed uit te oefenen, laat staan de radicale anti-kapitalistische demonstranten.

Maar om terug te komen op de uitgangsvraag, heeft demonstreren nut? Een geïsoleerde demonstratie kan nooit succesvol zijn. Het is een protestvorm die gecombineerd moet worden met meerdere activormen binnen een langer lopende campagne. Dan zijn demonstraties wel degelijk zinvol, en blijken ze in de praktijk bedrijfsbeleid en politiek beleid te kunnen beïnvloeden. Je kunt dus niet zeggen, zoals Marco schrijft, dat het recht op demonstreren primair bestaat "om de gevestigde orde te dienen". Met goed georganiseerde demonstraties, vervat in campagnes met een diversiteit aan activormen, vallen successen te boeken. Nu nog verzinnen hoe we in Nederland meer mensen naar demonstraties kunnen trekken.

David

NOTEN: (1) de vraag naar de zin en onzin van zo'n platform is een hele andere discussie, die gevoerd is op de 'BN lijst' en Indymedia.nl; (2) politieschatting 500, organisatieschatting 2000; (3) meer info: www.freejuanra.org

STINKENDE GELDZAKEN

ING EN DE PRIVATISERING VAN DRINKWATER IN COCHABAMBA, BOLIVIA

Op 16 september protesteerden zo'n 100 mensen bij het nieuwe hoofdkantoor van de ING bank in Amsterdam-Zuid tegen de rol die deze bank speelt bij de omstreden privatisering van de watervoorziening in Cochabamba, Bolivia. Ondanks toenemende druk op ING weigert de bank haar rol in de nasleep van de mislukte privatisering op te geven.

In april 2000 keerde de bevolking van Cochabamba in Bolivia zich massaal tegen de privatisering van het drinkwater. De bedrijven die de privatisering leidden wilden de drinkwaterprijzen dusdanig verhogen dat het voor de gewone bevolking niet meer te betalen zou zijn. Zo'n 100.000 inwoners van Cochabamba joegen het geprivatiseerde drinkwaterbedrijf letterlijk de stad uit.

Nu eisen de eigenaren, met name de Amerikaanse multinational Bechtel, 25 miljoen dollar schadevergoeding, o.a. voor gedeelde winst. Dit gebeurt met behulp van de ING bank, die de holding "International Water Holdings B.V." beheert, waar Bechtel, maar ook het Italiaanse bedrijf Edison, zijn eigendom in gestald heeft. ING probeert op deze manier mee te profiteren van de buitensporige schadevergoeding die Bechtel eist

van de Boliviaanse regering.

Het door buitenlandse bedrijven "stallen" van eigendom in in Nederland gevestigde holdings is voordelig door het gunstige belastingklimaat hier. ING trust beheert duizenden van deze holdings, waaronder ook die van de EADS, een van de grootste wapenfabrikanten ter wereld.

Een gesprek tussen ING trust met een vertegenwoordiger van de koepel van organisaties die zich tegen de privatisering in Cochabamba verzet liep onlangs op niets uit. De directie verklaarde er niet over te piekeren de dienstverlening aan IWH/Bechtel stop te zetten.

Bij de opening van het nieuwe hoofdkantoor van ING werden de in limousines arriverende paters, waaronder de kroonprins, ontvangen met leuzen, spandoeken en borden, waarop de schandelijke rol van de ING bij de waterprivatisering in Bolivia werd aangeklaagd. Banken hechten tegenwoordig veel waarde aan hun publieke imago en balen daarom stevig van dit soort acties. Die zullen echter doorgaan, totdat ING zich heeft teruggetrokken uit de International Water Holdings B.V.

ABN/AMRO EN DE PRODUCTIE VAN CLUSTERBOMBEN

Banken houden zich niet enkel bezig met geldzaken, maar zijn ook actief in het verkopen of overnemen van bedrijven. Dit kunnen bedrijven zijn die tot hun oren betrokken zijn in de wapenhandel, *business principles* of niet.

In 2001 werd de Nederlandse bank ANB/AMRO mede-eigenaar van het Engelse bedrijf INSYS groep, een wapenfabrikant die zich onder meer toelegt op het onderhoud van clusterbommen. Clusterbommen zijn bommen die bestaan uit ruim honderd kleinere bommen ("submunities"), die tijdens de vlucht worden losgelaten. Op deze manier kunnen gebieden ter grootte van enkele voetbalvelden volledig worden vernietigd. Een groot deel van de submunities, die ieder weer 2000 splinters bevatten, ontploft in de praktijk niet. Die blijven liggen tot ze worden aangeraakt door ploegende boeren of spelende kinderen. Zo blijven clusterbommen nog jaren na een conflict doden en verminken. Clusterbommen zijn recentelijk nog gebruikt in Irak, Kosovo, Joegoslavië en Afghanistan. Organisaties als Human Rights Watch en het Rode Kruis dringen al jaren aan op een moratorium op deze wapens. Een totaal verbod op het gebruik van deze wapens zou echter beter zijn.

Enkele maanden nadat bekend werd dat ABN/AMRO mede-eigenaar was van de INSYS groep startte de "Campagne tegen Wapenhandel" acties tegen het bedrijf. Ook door andere anti-militaristen, en door de SP, kwam de bank onder vuur te liggen. Op 9 juli werd in Leiden een picket line bij de hoofdstvestiging van ABN/AMRO georganiseerd waarbij bezoekers en medewerkers van de bank op de hoogte werden gebracht over de connecties tussen ABN/AMRO en de INSYS groep, en de gevolgen van clusterbommen. De bank legt tot nu toe echter alle kritiek naast zich neer, en verschuift zich achter de goedkeuring van de INSYS-connectie door het Ministerie van Economische Zaken, en het gegeven dat ABN/AMRO geen meerderheidsbelang heeft in het Engelse wapenbedrijf.

De Socialistische Partij houdt zich ook bezig met de campagne tegen ABN/AMRO, en beweert dat de bank al vele ongeruste reacties van rekeninghouders heeft ontvangen. Op 5 augustus vond een gesprek plaats tussen een SP-delegatie en de directie van ABN/AMRO. De laatste beloofde enkele vragen van de SP delegatie te beantwoorden, o.a. hoe de betrokkenheid van ABN/AMRO bij de INSYS groep valt te rijmen met de *business principles* van deze bank, maar over terugtrekking uit het bedrijf wil de bank niets weten. Navraag bij de SP leert dat er nog geen reactie van ABN/AMRO op de vragen is gekomen. De SP is sowieso van plan de campagne tegen ABN/AMRO op te voeren. Binnenkort wordt het startsein hiertoe gegeven; het wordt een campagne met antwoordkaarten, folders en picketlines bij bankfilialen.

Maar je hebt natuurlijk de SP helemaal niet nodig om in je eigen stad een picketline of een andere actie bij de ABN/AMRO te organiseren, waarbij je bijvoorbeeld rekeninghouders oproept opheldering bij de directie te vragen over de betrokkenheid bij wapenhandel. Er staat genoeg informatie op internet om een informatieve flyer over de clusterbommen-connectie van de ABN/AMRO te maken.

informatie:

<http://www.antenna.nl/amokmar/art/abndcluster.html>

STEELING WATER

"ORTHODOX ANTI-KAPITALISME HEEFT AFGEDAAN"

In Dussieuws nummer 36 van juli-augustus stond het artikel "Politiek correct heeft afgedaan" van Merijn. Daarin beschrijft hij waarom "politiek correct links" mede verantwoordelijk zou zijn voor de opkomst van het rechts-populisme. Volgens Merijn zou links zich "niet moeten beperken tot de bestrijding van racisme" omdat dit "een werkelijke analyse van de onderbuikgevoelens die bij een deel van de bevolking leven" in de weg zou staan. Volgens hem zou links zich moeten richten tegen "de vervreemdende macht van de globalisering". Merijns analyse hangt helaas van rechtse en nationalistische begrippen aan elkaar.

Merijn beweert dus dat de "politieke correctheid" van links de opkomst van populistisch rechts in de kaart heeft gespeeld. Door een analyse te maken waarin hij links als "politiek correct" definieert belandt hij al direct in een rechts vaarwater. Het waren namelijk de conservatieven die deze term voor het eerst introduceerden om de verworvenheden van de feministische beweging aan te vallen.⁽¹⁾ Inmiddels wordt het begrip ingezet tegen alles wat progressief is. Tegenwoordig kan men linkse ideeën simpelweg afdoen door ze "politiek correct" te noemen. Argumenten zijn dan niet meer nodig, omdat de meeste mensen bij "pc" direct denken aan onzinnig gezeur. De term "politiek correct" is nooit een links begrip geweest, en kan dus ook niet zinnig gebruikt worden in linkse discussies.

Met "politiek correct links" bedoelt Merijn het type links dat zich behalve tegen het kapitalisme ook richt tegen racisme. Volgens hem is dat type links ontstaan na de Holocaust met "een oproep om nooit te vergeten". Alsof er voor de Shoa geen linkse acties waren tegen racisme en patriarchaat.

TRADITIONEEL

Merijn vindt dat "politiek correct" links zich minder tegen racisme zou moeten keren - alsof dat al zoveel gebeurt - en meer tegen de processen die daar volgens hem aan ten grondslag zouden liggen, zoals "de toenemende individualisering en vervreemding". Die zouden op hun beurt weer veroorzaakt worden door de "vervreemdende macht van de globalisering". Maar wie de vermeende "globalisering" tot centraal probleem maakt in zijn analyse, begeeft zich in de nieuw-rechte en nationalistische denkrichting.⁽²⁾

Met zijn opvattingen sluit Merijn overigens ook naadloos aan bij die van de orthodoxe communistische

partijen die in de beweging tegen "de globalisering" een steeds prominere plaats zijn gaan innemen. Hun simpele analyses, waarin het kapitalisme als hoofdvijand aangewezen wordt, en van waaruit al het andere kwaad voortvloeit, vinden in kringen van anti-globalisten kennelijk veel weerklank. Maar in werkelijkheid worden racisme en patriarchaat niet door het kapitalisme veroorzaakt. De drie onderdrukkingsrelaties zijn weliswaar nauw met elkaar verweven en versterken elkaar meestal, maar soms werken ze elkaar ook tegen. Het patriarchaat is overigens al veel ouder dan het kapitalisme en zal zeker niet automatisch met het kapitalisme verdwijnen als de anti-kapitalisten aan de macht komen. En ondanks dat het racisme door het kapitalisme gestimuleerd is ter rechtvaardiging van het kolonialisme met zijn slavernij en uitbuiting, zal racisme zeker niet verdwijnen bij afschaffing van het kapitalisme.

SEGREGATIEPROBLEEM

Door het gebrek aan anti-racisme in zijn analyse ziet Merijn niet in dat zijn ideeën over migratie overeenkomen met die van het heersende vertoog: waarin migranten en vluchtelingen tot probleem gemaakt worden. Zo schrijft hij bijvoorbeeld dat Fortuyn-stemmers zich zorgen maken om het morele verval van de maatschappij en dat afschuiven op "probleemgroepen zoals Marokkaanse of Antilliaanse jongeren". Door zelf de term "probleemgroepen" te hanteren, legitimeert Merijn de inmiddels breed gedragen nationalistische en racistische opvatting dat juist Marokkaanse en Antilliaanse jongeren het grote probleem zijn.

"Vooral de immigranten en vluchtelingen moeten het ontzien, het integratieprobleem staat boven aan de agenda. Het probleem is echter niet alleen een integratieprobleem", schrijft hij verder. Maar het "integratieprobleem" bestaat niet. Dat is simpelweg verzonnen en centraal op de politieke agenda gezet door racistische opiniemakers om reeksen repressieve maatregelen tegen migranten te rechtvaardigen. Door ook te doen alsof er een "integratieprobleem" is, neemt Merijn plaats aan de nationalistische borreltafel en doet hij vrolijk mee aan het tot probleem bombarderen van migranten en vluchtelingen. In werkelijkheid is er alleen

een discriminatie- en segregatieprobleem, en dat wordt veroorzaakt door de staat en het overgrote deel van de witte Nederlanders. De meesten vinden het bijvoorbeeld prima dat er in Nederland administratieve apartheid is ingevoerd via de Koppelingswet, of dat veel werkgevers weigeren migranten in dienst te nemen of dat vluchtelingen opzettelijk gehuisvest worden in de meest afgelegen plaatsen. En wat te denken van al die witte Nederlanders die hun kinderen van zogenaamde "zwarte scholen" halen.

INVULLING

"Nog steeds doen linkse groepen het thema identiteit en moraliteit af als een rechts thema. Daar heb je het niet over", schrijft Merijn verongelijkt. Maar het punt is vanzelfsprekend niet of identiteit een links of een rechts thema is, maar wel hoe men die identiteit invult. Volgens Merijn is "de identiteit van mensen gekoppeld aan een (of meerdere) bepaalde (vaak lokale) gemeenschap". Het samen wonen in een gemeenschap geeft mensen dus hun identiteit, meent Merijn. Door het begrip identiteit zo in te vullen wordt het inderdaad rechts. Een linkse identiteit is vanzelfsprekend gebaseerd op het behoren tot een beweging die strijd voor vrijheid en gelijkheid. Het is niet links om jezelf in de eerste plaats te zien als Nederlander of Leidenaar. Alleen een identiteit als bijvoorbeeld feministe of socialist kan links zijn.

Anti-globaliseringsbeweging: simpele analyses?

Merijns voorstel om de linkse analyse te ontdoen van anti-racisme en anti-patriarchale elementen speelt het rechts-populisme en extreem-rechts juist in de kaart. Dat blijkt ook uit een enthousiaste reactie op Merijns stuk in nieuw-rechte kringen. Marcel Bas schrijft er bijvoorbeeld over: "Het is overigens een verrassing voor mij dat het anarchistisch collectief [Euroduisie] speerpunten met Nieuw Rechts gemeen heeft en die in bovenstaand artikel even zonder blikken of blozen goed herhaalt. In het nut van de kleinere gemeenschappen en het tegengaan van de vervlakking die de globalisering veroorzaakt kan ik me goed vinden!". Bas is actief lid van het Oud

Strijders Legioen (OSL) (3) en was betrokken bij de voorloper van het Landelijk Actieplatform Nationalistische Studenten (LANS) (4).

Merijn heeft gelijk als hij schrijft dat links heeft gefaald. Er is nauwelijks een beweging en we zijn zodoende niet in staat het rechts-populisme tegen te houden. Om zo'n linkse beweging op te kunnen bouwen moet de linkse analyse zeker scherp tegen het licht gehouden en verbeterd worden, maar dat mag er nooit toe leiden dat racisme en patriarchaat veronachtzaamd worden.

Jan Tas

NOTEN: (1) Aldus bijvoorbeeld Rosi Braidotti: "In tegenstelling tot wat gewoonlijk wordt beweerd door de gevestigde Europese pers - die de neiging heeft om alle negatieve berichtgeving over feminisme en multiculturalisme klakkeloos over te nemen - is de campagne tegen politieke correctheid in de VS een eensgezind, goed gefinancierde en politiek gemotiveerde inspanning van conservatief rechts. Binnen dit rechtse klimaat in de VS worden 4 gebieden speciaal bedreigd, en dan wel de "bende van vier": feministen, marxisten, multiculturalisten en cultuurwetenschappers." Uit: "Praten in het Donker. Multiculturalisme en anti-racisme in feministisch perspectief", Braidotti en Wexler (red.), 1996; (2) Voor kritiek op de ideologie van het anti-globalisme zie: Gebladerte-reeks 17, "Nieuw-rechts en de beweging tegen globalisering". <<http://www.gebladerte.nl/g17.htm>>; (3) "Nieuwe nationalistische studentenvereniging", Gerrit de Wit. In: De Fabel van de illegaal 26, december 1997. <<http://www.gebladerte.nl/10417f26.htm>>; (4) "IND-kopstuk aan de borreltafel van het OSL", Gerrit de Wit. In: De Fabel van de illegaal 30, juli/september 1998. <<http://www.gebladerte.nl/10499f30.htm>>.

Tijdens de tweede Europese conferentie van het Peoples' Global Action netwerk is in twaalf werkgroepen gedebatteerd over een zestal vragen (zie kader) waarvoor de internationale antikapitalistische basisbeweging zich ziet gesteld. De vragen zijn er op gericht om duidelijk te krijgen hoe deze beweging terugkijkt op haar activiteiten van de afgelopen jaren en wat de plannen en speerpunten voor de toekomst kunnen zijn. De uitkomsten van deze discussies werden door Dushnieuws samengevat en bewerkt tot het onderstaande artikel.

PEOPLE'S GLOBAL ACTION CONFERENCE HET STRATEGIEDEBAT

Tijdens een afsluitend en concluderend strategiedebat werd om het geheugen op te frissen, de in de twaalf werkgroepen gevoerde discussie eerst nog eens kort samengevat. Dit was mogelijk omdat er in de werkgroepen verslagen waren gemaakt. De samenvatting hielp de belangrijkste lijnen te ontdekken die door de verschillende strategische debatten liepen. Daar er in de debatten weinig aandacht bleek te zijn geschonken aan de rol van de patriarchale cultuur, dit ondanks herhaaldelijke verzoeken van de conferentie coördinatie dit punt toch vooral te betrekken in de analyse, werd besloten alsnog een aparte werkgroep rond dit thema te groeperen.

Uiteindelijk werden de conclusies gegroepeerd rond de volgende drie thematische lijnen:

1. Het interveniëren in de reëel bestaande sociale dynamiek, het verband tussen lokale en internationale actie en de zichtbaarheid van sociale bewegingen.
2. Van welvaartsstaat naar controlestaat
3. Van privaat eigendom naar collectivisering

Het onderstaande document bespreekt de resultaten van de strategiedebatten aan de hand van deze drie thematische lijnen.

INTERVENIËREN IN DE REËEL BESTAANDE SOCIALE DYNAMIEK

Er werd geconcludeerd dat er de afgelopen jaren een toenemend besef is dat, om het verzet en onze inzet werkelijk effectief te maken, het noodzakelijk is dat de relatie tussen sociale bewegingen en lokale gemeenschappen wordt versterkt. De ingrijpende gebeurtenissen in Genoa (G8 protesten) en op 11 september (New York) verstoorden weliswaar dit bewustwordingsproces, dat uiteindelijk moeten leiden tot een andere praktijk, maar deze verstoring bleek maar van tijdelijke duur.

Inmiddels wordt breed het inzicht gedeeld dat de lokale gemeenschappen de vitale bouwstenen vormen die nodig zijn om de gewenste sociale veranderingen te kunnen bereiken. Ze vormen het terrein waar mensen op zoek kunnen gaan naar mogelijkheden om nieuwe sociale relaties - en structuren te creëren die in staat zijn hun bestaande kapitalistische evenknieën te attaqueren.

Tegelijk ondergraven deze nieuwe sociale relaties en structuren de macht en invloed van kapitalistische relaties - en structuren. Want kapitalisme is in de kern een sociale relatie.

Deze theoretische aanname laat zich ook vertalen in een praktijk zoals het creëren van Vrijplaatsen. Het creëren van *autonome zones* stelt ons in de gelegenheid deze (kapitalistische) sociale relatie te ontmantelen en deze door niet-kapitalistische relaties te veranderen. Maar het creëren van autonome zones, vrijplaatsen is op zichzelf niet genoeg. We moeten de veroverde Vrijplaatsen voortdurend blijven verbinden aan de dagelijkse

realiteit om ons heen, door bruggen te slaan naar het kapitalistische milieu waarbinnen wij proberen onze eigen levens te organiseren.

Dit vereist doorlopende kritiek op onze eigen activistische identiteit en de bestrijding van subcultureel gedrag dat onze 'integratie' in de wereld om ons heen in de weg staat. Een te dominante activistische mentaliteit werkt immers vervreemdend en niet integrerend. Het onderscheid tussen activisten en niet-activisten zou sowieso ter discussie moeten staan, want is het niet zo dat in de door ons nagestreefde basisdemocratie iedereen zich actief zou moeten opstellen? We moeten onze omgeving niet vijandig, elitair en betuttelend tegemoet treden, maar actief, open en solidair. De noodzaak voor lokaal handelen moet ons er echter niet van weerhouden ook internationaal te denken en te handelen. Het Peoples Global action netwerk kan helpen de lokaal met mondiaal verbindende strategieën te formuleren.

Tijdens de strategiedebatten werden enkele 'lokaal met mondiaal' verbindende voorstellen besproken zoals het opzetten van actiegerichte Vrijplaatsen, de Sociale Consulta, de Noborder grenskampen, de wereldwijde actiedagen en verschillende (soms permanente) protestkaravanen.

VAN WELVAARTSTAAT NAAR CONTROLESTAAT

Politieke activisten in Europa en de rest van de wereld zijn, vaak onafhankelijk van specifieke acties, slachtoffer geworden van verschillende vormen van repressie. Soms lijkt het alsof er onvoldoende wordt nagedacht over hoe op repressie gereageerd moet worden. Zo komt het dikwijls voor dat 'het reageren op repressie' alle andere bezigheden gaat overheersen. Het is nog maar de vraag of dat altijd wel zo nodig is. Allereerst is repressie onlosmakelijk verbonden met de steeds verder oprukkende *controlestaat* en iets waar *iedereen* slachtoffer van kan worden, niet alleen politieke activisten. Repressie is bovendien dikwijls bedoeld als afleidingsmanoeuvre van de staat, om de aandacht af te leiden van de spanningen tussen de maatschappelijke elite en zij die uitgebuit en gedomineerd worden, om verdeeldheid te creëren in de samenleving.

Vandaar dat er een voortdurend proces gaande is van stigmatisering, marginalisering en criminalisering, waarbinnen handig gebruik wordt gemaakt van onder meer etniciteit, genderverschillen, politieke overtuiging en nationaliteit. Er worden kunstmatige tegenstellingen gecreëerd met het doel repressie en allerlei mechanismes van sociale controle over de bevolking te rechtvaardigen.

Repressie vindt plaats op twee niveaus. Allereerst door gebruik te maken van instituten die er op gericht zijn 'het probleem' in de hand te houden - afhankelijk van het soort probleem kan het gaan om bijvoorbeeld gevangenis, klinieken of uitkeringsinstanties. Ten tweede door bij mensen macht tot zelfbeschikking weg te

nemen, met het gevolg dat nieuwe problemen worden veroorzaakt die op hun beurt weer nieuwe repressie en controlemaatregelen rechtvaardigen. Voorts presenteert men deze instituten en maatregelen als noodzakelijk onderdeel van de verzorgingsstaat en voorziet men ze van een human gezicht dat gericht is op correctie van maatschappelijk onaanvaardbaar gedrag en educatie. Langzaam maar zeker wordt het budget dat de welvaartsstaat voor directe repressie en controle (gevangenis, politie etc.) uittrekt vergroot. Tegelijk worden aan ander beleid, zoals onderwijs, gezondheidszorg en uitkeringen, steeds meer *repressie* en *controle* beleidsaspecten toegevoegd.

Ook de private partijen doen vrolijk mee. Zo zien we dat in het hele proces van liberalisering en privatisering steeds meer economische bedrijvigheid gericht wordt op het versterken van het repressie en controle apparaat.

Het strategiedebat leverde de volgende voor PGA-vriendelijke basisbewegingen relevante suggesties op:

Het strategiedebat leverde de volgende voor PGA-vriendelijke basisbewegingen relevante suggesties op:

- Alle vormen van onderdrukking moeten worden afgewezen daar zij allen deel uit maken van het totale repressie- en controleapparaat. Er zijn geen legitieme vormen van repressie.
- Er is behoefte aan een pro-actieve houding binnen het PGA netwerk ten aanzien van systemen van sociale controle. Ook buiten PGA bewegen zich anti repressie-groepen waarmee samen kan worden gewerkt.
- Er is behoefte aan een betere, internationale uitwisseling tussen ervaringen van

Zes vragen:

Hoe kijken we terug op de internationale mobilisaties tegen vrijhandelstoppen, de internationale actiedagen en hoe moet het verder?

Welke concrete alternatieven kunnen we creëren?

Hoe verhouden we ons tot verticale organisaties en de samenleving in brede zin des woords?

Hoe reageren we op repressie?

Welke nieuwe vormen van verzet zijn in opkomst?

Hoe organiseren we ons in een direct democratische manier en bouwen tegenmacht op?

'bewegingsadvocaten' en anti-repressiegroepen. Hiervoor is een belangrijke communicatieve taak weggelegd voor onder andere Vrijplaatsen, infowinkels en databases op het internet.

Ook binnen het PGA netwerk zijn er een groot aantal voorbeelden van politieke activisten die zich teweer stellen tegen repressie en sociale controle. Enkele voorbeelden zijn de zogenaamde arrestantengroepen, solidariteitsgroepen en campagnes voor gevangenen en repressie vrij (-ere) Vrijplaatsen.

VAN PRIVAAT EIGENDOM NAAR COLLECTIVISERING
De antikapitalistische basisbeweging roerde zich de

afgelopen jaren vooral tijdens vrijhandelstoppen, waarvoor internationaal werd gemobiliseerd en de internationale decentrale actiedagen. De protesten richten zich met name op het ontbreken van legitimiteit van bijvoorbeeld de multilaterale vrijhandelsinstituten (WTO, IMF etc.) en multinationale ondernemingen. Deze belangrijke pijlers van het kapitalisme werden voor het eerst sinds lange tijd weer publiekelijk bekritiseerd. De gevolgde strategie is succesvol gebleken wat betreft het vergroten van de publieke kennis van de handel en wandel van vrijhandelsinstituten en multinationale ondernemingen. De protesten lokten tevens een publiek debat uit over de rol van deze instituten en multinationaal opererende bedrijven. Deze discussie verdiepte zich geleidelijk aan in één over kapitalistische machtsstructuren in het algemeen. Dit gezegd hebbende moet worden toegevoegd dat de protesten dikwijls faalden het kapitalisme te identificeren voor wat het in de kern is: een sociale relatie.

Tijdens de afgelopen PGA conferentie zijn er een aantal interessante initiatieven gepresenteerd die aangeven hoe een belangrijk fundament van het kapitalisme, het eigendomsrecht, kan worden geëttakeerd. Een deel van deze initiatieven richt zich op het bevorderen van *geldloosheid* (Weggeefwinkels, gratis openbaar vervoer), andere initiatieven richten zich op het actief *onteigenen* van de (te veel) bezittende klasse. Weer andere initiatieven richten zich op het *verdedigen* en *heroveren* van de *publieke ruimte*. Wanneer het gaat om de onteigeningsactiviteiten werd opgemerkt dat er onderscheid moeten worden gemaakt tussen multinationale bedrijven en kleine zelfstandigen, waar voor de eerstgenoemde categorie geen genade is en voor de laatstgenoemde soms sympathie kan bestaan. Ook sluiten onteigeningsactiviteiten idealiter aan op bestaande campagnes, zoals campagnes die pleiten voor verbetering van de werkomstandigheden in de zogenaamde 'derde wereldlanden'. De slechte bescherming en beloning van werknemers zijn immers de belangrijkste redenen waarom multinationals hun productie naar 'derde wereld' landen verplaatsen.

Tijdens het strategiedebat drong zich vervolgens de vraag op in hoeverre basisbewegingen hun streven naar collectivisering van overheidsstructuren en voorzieningen, tot speerpunt zouden moeten maken. In dit kader is het in ieder geval heel belangrijk om duidelijk onderscheid te maken tussen *nationalisering* door de staat en *basisdemocratische collectivisering*. *Nationalisering door de staat* is voor ons geen wenselijke optie, sterker nog, de steeds verder oprukkende controlestaat schroomt niet om zelfs publieke voorzieningen in te zetten tegen haar bevolking. Zo zagen en zien we steeds vaker (onder meer in Gotenburg en Genua) hoe scholen, ziekenhuizen en openbaar vervoer worden ingezet om antikapitalistisch verzet de kop in te drukken.

Met andere woorden, de staat is geen goed rentmeester gebleken van de publieke zaak maar pleegt er slechts lippendienst aan. De staat dient keer op keer de belangen van het kapitaal en het idee dat we iets goeds van haar te verwachten hebben is een ongefundeerd idee.

Het antwoord moet dan ook gezocht worden in de richting van directe basisdemocratische actie. Een fraai voorbeeld van actie die is gericht op collectivisering van een collectieve voorziening zagen we onlangs in Londen. Daar reageerde een basisgroep op de sluiting van een geprivatiseerde crèche door deze voorziening in een

wijkcentrum als autonoom initiatief voort te zetten. Het ontbreken van financiële en praktische steun werd dit initiatief helaas uiteindelijk alsnog noodlottig, maar het signaal (ook aan ons) is duidelijk.

Tijdens het strategiedebat werden er nog een aantal suggesties gedaan rond het thema collectivisering en zelforganisatie. Wat betreft autonome zones and huisvesting werd gesteld dat dit kon gaan om het bezetten of aankopen van gebouwen met het doel er bijvoorbeeld sociale centra, communes, collectieven en coöperatieve bedrijven op te zetten. Ook op het gebied van openbaar vervoer zien we inspirerende initiatieven zoals het *Collectif Sans Ticket* (Brussel), dat gratis vervoersbewijzen uitdeelt en mensen oproept zwart te reizen uit protest tegen privatisering en hoge vervoersprijzen. Helemaal leuk wordt het wanneer we er in slagen contacten aan te knopen met tegen de privatisering stakend (metro-) personeel zoals *Reclaim The Streets* Londen onlangs deed en zo gratis vervoer te regelen voor de eigen protesten.

Wat betreft de herovering en verovering van publieke ruimte bestaan er in talloze landen initiatieven zoals 'adbusting', die reclames saboteren, en bezettingen van straten en verboden verklaarde parken en pleinen.

PATRIARCHAAT EN HET KAPITALISME IN ONSZELF

De patriarchale cultuur is er één die al duizenden jaren heerst. Het manifesteert zich in concurrentie tussen mensen, de wens macht te bezitten en anderen te willen overheersen. We zien dat in de samenleving mannen over het algemeen het gemakkelijkst toegang hebben tot de kennis en middelen die nodig zijn om met anderen te kunnen concurreren, macht te verzamelen en anderen te kunnen overheersen (vrouwen als eerste natuurlijk...). Het verlangen naar macht en het anderen willen overheersen, met anderen te kunnen concureren is in een ieder van ons diep geworteld. Het is hetzelfde verlangen waarop het kapitalisme is gefundeerd en het zijn dezelfde ingrediënten die het gebruikt om zichzelf steeds verder te versterken.

Dit betekent met andere woorden dat 'de vijand'

waartegen we te hoop lopen diep in onszelf zit. We kunnen nog zoveel multinationals, vrijhandelsbijekomsten, staten en banken vernietigen, zolang we de patriarchale cultuur niet uitroeien zijn we gedoemd in hetzelfde maatschappelijk gedrag te vervallen. Gelukkig hebben feministische studies de wijze bloot gelegd waarop patriarchaal gedrag zich in onze individuele levens en de samenleving als geheel manifesteert. Deze studie kan ons meer leren dan de wijze waarop vrouwen worden onderdrukt, het leert ons veel over wat er nodig is om kapitalisme tot op de wortels uit te kunnen roeien. De studie van de patriarchale cultuur vertelt ons over de dieperliggende mechanismen van het kapitalisme, waar uiteraard ook mannen onder lijden. Door deze studie weten we wat ons ervan weerhoudt te emanciperen en werkelijk andere sociale relaties te bouwen.

We zitten allemaal meer of minder gevangen in een maatschappelijk verwachtingspatroon dat ons aanmoedigt te concurreren met en te domineren over anderen. Zelfs onze eigen collectieven, vrijplaatsen etc. zijn hier niet vrij van, al geven we dit natuurlijk niet graag toe. Kijk maar eens na wie er deelneemt binnen onze alternatieve projecten en structuren. In Europa geldt dat bij veel acties en binnen collectieven jonge, witte, goed opgeleide mannen de boventoon voeren. Mannen die altijd hebben geleerd sterk te zijn, overtuigd van de eigen ideeën, in staat om met luide stem te verkondigen dat ze het beter weten dan de anderen.

Tegenover hun staan echter heel wat mensen, met name vrouwen, die zijn opgegroeid in een omgeving die hun de toegang tot al deze 'fijne patriarchale talenten' ontzegde. Voor hen is het dikwijls teleurstellend te zien dat de zogenaamd 'alternatieve cultuur' ook doorweekt is met patriarchale relatiepatronen en dat deze alternatieve cultuur vaak moeite heeft dit onder ogen te komen en er ook wat aan te doen.

Er zijn verschillende wijzen waarop de patriarchale cultuur zich ook binnen basisbewegingen zoals PGA manifesteert. Zo hebben we in onze protesten stevast de meest waardering voor spectaculaire en op confrontatie gerichte acties, waar dikwijls de heldhaftige man de hoofdrol speelt. Het streven naar efficiëntie wordt bijvoorbeeld lang niet altijd uitgelegd als *de beste manier om een bepaald doel te bereiken*. Dikwijls wordt aan het woord efficiëntie een typisch mannelijke betekenis gegeven: *zo snel mogelijk iets doen, door die mensen die dit het beste kunnen*. Dit werkt uitermate ontmoedigend voor anderen, met name vrouwen.

Ook noemen we hier de *pseudo-belangrijkheid* van de strijd tegen het patriarchaat binnen de aan PGA gelieerde initiatieven. Hoewel we zeggen anti-seksistisch te zijn, besteden we over het algemeen

»» LEES VERDER BOVENAAN VOLGENDE PAGINA »»

Homo economicus, "Women, don't feed him, cook him"

niet veel tijd aan concrete anti-patriarchale activiteiten. Als gevolg daarvan geven veel strijd bare vrouwen het op actief te zijn binnen gender-gemengde initiatieven zoals PGA.

Het vraagstuk rond patriarchale cultuur zou een centrale positie moeten innemen in de bezigheden van onze samenwerkingsverbanden. De vraag moet worden gesteld waarom zoveel acties en basisgroepen gedomineerd worden door jonge, witte, goed opgeleide mannen. De vraag moet worden gesteld, wat we kunnen doen zodat ook anderen dan zij, zich welkom en op hun gemak kunnen voelen. Zijn we bereid om deze vragen te beantwoorden?

Het is belangrijk te erkennen dat er verschillen zijn tussen vrouwen en mannen en dat beiden positieve en negatieve eigenschappen bezitten. Op de positieve eigenschappen van beide seksen kan een andere manier van samenleven worden gecreëerd, één waar beide seksen een gelijke invloed hebben.

Mannen en vrouwen zouden, onafhankelijk van wat hun sekse is, moeten kunnen doen wat er nodig is om zichzelf te emanciperen, gebruikmakend van allerlei culturele gereedschappen zoals boeken, films en theater. Door middel van directe actie kan een beeld worden gepresenteerd van een cultuur waarin gender-ongelijkheden niet bestaan.

Laten we dromen!

Leiden, 4 september 2002

LEES VERDER

Websites:

<http://www.pgaconference.org>

<http://www.agp.org>

<http://www.noborder.org>

<http://www.consultaeuropea.org/>

<http://global.so36.net/en/>

(voor de verslagen van de meeste werkgroepen)

PGA EMAILLIJSTEN

Naaft de conferentie die het Peoples' Global Action (PGA) netwerk ieder jaar organiseert zijn een drietal emaillijsten de belangrijkste communicatiemiddelen van het netwerk. Wanneer je de uitgangspunten van het PGA netwerk ondersteund is het mogelijk je op één of meerder van deze lijsten te abonneren. Dit doe je door een emailtje te sturen aan: infopgaconference@eurodusnie.nl

Je moet dan de onderstaande vragen beantwoorden. Aan de hand van de antwoorden op vraag 2-6 wordt een "Wie is wie in het PGA netwerk" gemaakt.

OVER DE LIJSTEN...

1) Op welke lijst(en) wil je je abonneren?

- pga_europe_resistance@squat.net
- voor actieaanmeldingen en verslagen
- pga_europe_process@squat.net
- platform voor de verdere ontwikkeling van het PGA netwerk

- pga_europe_discussion@squat.net

- Lijst voor politieke discussie en analyse

OVER DE ABONNEE...

- 2) Naam
- 3) email

OVER JE ORGANISATIE, GROEP OF COLLECTIEF...

- 4) Naam
- 5) Korte omschrijving van jullie activiteiten
- 6) Groep e-mail adres
- 7) Adres
- 8) Land
- 9) Telefoonnummer

"WEG MET HET GELD, LEVE DE WEGGEEFWINKELS!"

Na een publieke presentatie van Weggeefwinkels in Straatburg, Berlijn, Hamburg, Dresden en Hoenderloo (in aanbouw) kwamen tijdens de 2^e Europese PGA conferentie zeven winkels twee ochtenden bijeen om zich te buigen over de theorie en praktijk van het georganiseerd weggeven. Dsnieuws bewerkte het verslag van deze bijeenkomsten tot het onderstaande artikel.

Al tijdens de presentatie werd duidelijk dat de in Leiden aanwezige Weggeefwinkels naast een groot aantal overeenkomsten ook op een aantal punten van elkaar verschillen. De weggeefinitiatieven in Leiden, Dresden, Berlijn en Hamburg teken wat betreft opzet veel op elkaar. Zo opereerden ze alleen van een vaste locatie en kwam de werkwijze grotendeels overeen. Binnengebracht spullen worden eerst gesorteerd voordat ze in de winkel worden gelegd, de winkels werken met vaste medewerkers en hanteren huisregels om hebzucht en ander misbruik tegen te gaan. De Parijse Weggeefwinkel week enigszins af, mede omdat het geen vaste locatie heeft. De organisatoren van deze Weggeefwinkel omschreven het dan ook als een nomadisch project dat telkens van plaats (moest) veranderen. De Parijse Weggeefwinkel is overigens wel maar liefst zeven dagen per week geopend.

Ook de Weggeefwinkel in Straatburg was een ietwat vreemde eend in de bijt. Zo zagen de medewerkers hun winkel toch vooral als een psychologisch en pedagogisch project, dat ze gebruikten om te analyseren om welke redenen goederen hun waarde krijgen toegekend. De toekomstige Weggeefwinkel in Hoenderloo heeft ook een bijzondere kant. Het wordt namelijk in een gebouw gehuisvest dat volledig uit gratis verkregen materialen is gebouwd.

HOE DEFINIEER JE EEN WEGGEEFWINKEL?

Het bleek nog niet zo gemakkelijk een eenduidige definitie te formuleren voor het begrip "Weggeefwinkel". Vooral de relatie en overlapping met de zogenaamde *Free Zones* (zeg maar politiek en sociaal-culturele *Vrijplaatsen*) zorgde voor wat verwarring. Uiteindelijk was men het er over eens dat een Weggeefwinkel een plek is waar je spullen weggeeft zonder dat je er iets voor terug verlangt en dat het is bedoeld als alternatief voor de kapitalistische economie (waarin handel drijven en geld centraal staan). Wat een Weggeefwinkel in ieder geval *niet* is, is een plaats waar je goederen tegen elkaar uitwisselt (verhandeld). Je hoeft in een Weggeefwinkel niet iets te brengen om ook iets mee te kunnen nemen. Ook is een Weggeefwinkel een sociale ontmoetingsplaats waar het gesprek met andersdenkenden niet geschuwd of vermeden wordt.

De Weggeefwinkel van Eurodusnie omschrijft zichzelf als volgt: "De Weggeefwinkel gaat op lokaal niveau de confrontatie aan met de allesoverheersende geldeconomie. De Weggeefwinkel staat recht tegenover de heersende logica van de geldeconomie want geld is er niets waard en alle in de winkel aanwezige spullen worden zonder dat daar maar iets tegenover staat weggegeven aan diegenen die ze nodig hebben. Het is bovendien een winkel die iedereen, zowel winkelier als klant, maakt, want ze kan alleen

bestaan wanneer mensen spullen komen brengen en ophalen."

Hoewel veel van de Weggeefwinkels draaiende worden gehouden door anarchistisch georiënteerde mensen is dat beslist geen vanzelfsprekendheid getuige de Weggeefwinkels die vanuit kerken zijn opgezet.

MENINGSVERSCHILLEN

De meningen liepen uiteen ten aanzien van het karakter van de winkel huisvesting. Sommige mensen vonden dat een Weggeefwinkel eigenlijk altijd en uit principe, in een bezet (gekraakt) gebouw moest zijn gehuisvest, zodat het liefst helemaal geen kosten maakt. Andere mensen vonden dit punt van minder belang. Ook waren er discussies over het al dan niet aannemen van donaties. Sommige Weggeefwinkels bleken geen principiële bezwaren te hebben tegen het aannemen van geldelijke donaties, die op hun beurt weer vergeven werden aan hulpbehoevenden. Daar was lang niet iedereen het mee eens. Van veel mensen mogen er in de winkel absoluut geen

WEGGEEFWINKELKRANT

De Weggeefwinkel van het Eurodusnie collectief heeft een informatieve krant uitgegeven dat vertelt over de beweegredenen achter het *georganiseerd weggeven*, de ervaringen van de winkelmedewerkers en uitlegt hoe je een Weggeefwinkel kunt opzetten. Deze krant is op te vragen bij Eurodusnie (zie colofon voor adres).

geld stond voor hen aan de basis van de alom heersende ongelijkheid en moest hoe dan ook uit de winkel verbannen worden.

Een ander discussiepunt richt zich op de vraag hoe open je bent, bijvoorbeeld tegenover mensen die zelf intolerant zijn. Een deel van de mensen vinden dat je 'klanten' niet moet weigeren omdat ze er vervelende ideeën op na houden, anderen waren het daar niet mee eens, maar zeiden wel van mening te zijn dat mensen daar dan op aangesproken dienden te worden en het gesprek niet uit de weg gegaan mocht worden.

Een laatste discussiepunt dat we hier noemen draaide om de vraag of er een maximum gesteld moet worden aan het aantal artikelen dat iemand uit de winkel kan meenemen. Sommige winkels hanteren een maximum van drie; anderen een maximum van vijf goederen per persoon. Dit om eventuele hebzucht en handelaren buiten de deur te houden. De Parijse *nomadische Weggeefwinkel* hanteert echter geen maximum. Hun maakt het niet hoeveel iemand meeneemt.

Om de discussie voort zetten en eventuele samenwerking in de toekomst mogelijk te maken, werd besloten een E-mail lijst op te zetten voor Weggeefwinkels. Ook werd er besloten een gezamenlijke, waarschijnlijk halfjaarlijkse, Weggeefwinkel-nieuwsbrief te beginnen. Al met al was deze eerste Europese bijeenkomst van Weggeefwinkels een inspirerende gebeurtenis die zeker navolging zal krijgen.

'Welkom bij Wijzen Mag!: dé spelshow waarbij het gaat niet om de flauwekul van prijzen, maar om de roem van het eeuwige gelijk! Ik ben uw gastheer, Hans Verkocht en daar bij de afbluf-o-meter ziet u mijn lieflijke assistente, Neontrien!

Mag ik aan jullie voorstellen kandidaat nummer 1, de uitdager van vanavond: de idealist! Deze 22-jarige actievoerder uit Amsterdam probeert naast zijn studie de wereld te verbeteren...' Het publiek lacht

marginaal en dient nu enkel als verpakking; als zoethoudertje in een bittere realiteit, waar grondstoffen opraken, milieu en volksgezondheid worden overbelast, waar het vertrouwen van de consument alsmat blijft slinken. Het vertrouwen, zonder welke de luchtbel van vraag en aanbod ontploft, wordt ondergraven; de goedgelovigheid van de consument wordt overschat...'

'Door wat te doen dan?,' onderbreekt de politicus.

'Door misleidende reclame

functievereiste en waar het afwentelen van bedrijfsrisico's op een monddode massa niet misdadig is maar economische noodzaak.

Er heerst in kritische kringen...'

'Zeikerds!'

Aan het applaus te horen is het publiek het op dit punt met de politicus eens.

'Er heerst in kritische kringen ernstige twijfel omtrent het vermogen en de wil van de overheid de bedrijven (inmiddels stuk voor stuk multinationals)

opslokken en uitkopen...' 'Wat wil je nu eigenlijk zeggen?'

'In het debat over deze snel veranderende wereld lijken woorden vaak niet slagvaardig, simpelweg omdat over de lading en betekenis van veel termen geen consensus bestaat. Een voorbeeld: activisten...' 'Bemoelers!'

'Of mensen die opkomen voor mensenrechten, natuur of minderheden die zelf niet in staat zijn tot verzet.'

'Jaja. Terroristen zijn

GELIJK HEB JE NIET, MAAR HAAL JE

WIJZEN MAG!

luidkeels.

'Hij beschrijft zichzelf als een selectief anarchist en toen we hem vroegen naar zijn vooroordelen jegens zijn opponent, zei hij: "Het is ongetwijfeld een #*%! met een bord voor zijn kop".'

Oeil De opmerking

veroorzaakt enige consternatie.

'Hij krijgt zometeen de

kans zijn tegenstander te

overtuigen, de winnaar van

afgelopen week: de politicus! Dit

grijpende kamerlid heeft het

naast het regeren van ons land

druk met het achterhouden van

zijn bijbanen, het vernietigen van

documenten en het geven van

ontwijkende antwoorden...'

Het publiek joelt.

'Hij beschrijft zichzelf als

een gematigd rechts

georiënteerde scepticus en toen

we hem vroegen wat hij van zijn

jonge opponent verwachtte, zei

hij: "een luchtfluitser".

De spelregels van de

eerste ronde zijn als volgt: de

uitdager krijgt tien minuten de

tijd zijn tegenstander te

overtuigen. Deze laatste mag hem

onderbreken en vragen stellen;

alles proberen om hem uit zijn

ritme te halen, maar zonder dat

hij een eigen standpunt

verklondigt. Doet hij dat toch, dan

verliest hij daarmee zijn recht op

replek in de tweede ronde...' Als

het publiek de stemkastjes onder

hun stoel vandaan wil halen en

hun mening wil uitzetten, dan

wens ik onze idealist het beste,

want de tijd... gaat nu in!

'De economie van groei en het winstgericht denken maakt om niets. Kwaliteit werd als functie

onder controle te houden.

'De race to the bottom is een gegeven...'

'?'

'Wereldwijd zijn in de

loop der tijd de bedrijven zo

vermogen en machtig geworden

dat zij niet langer afhankelijk zijn

van de economie, maar de

economie van hen. Door te

dreigen met het exporteren van

de

productie-

processen

naar

lage-

kosten

landen,

dwongen

zij de

nationale

overheden

de milieu- en arbeids-standaarden

te verlagen. Dit proces is nog

steeds gaande en de bodem

komt in zicht.'

Weer klinkt de

afbluf-o-meter. Het

publiek lijkt nu mee te

gaan met de idealist: een

aantal toeschouwers staat op

hun stoel en wijst beschuldigend

naar de politicus. Beveiliging,

uitgerust met gummiknuppels en

pepperspray, snelt naar de jonge

enthousiastelingen toe en

verzoekt hen weer plaats te

nemen.

'Wilt u zo vriendelijk zijn

uw mening voor u te houden,'

zegt de presenterator. 'Dank u.

Uitdager... je hebt nog zeven

minuten!'

'De privatisering die over

de hele wereld desastreuze

gevolgen met zich meebracht

blijft panacee en de corporaties

blijven maar overnemen,

vrijheidsstrijders en dieren kennen ook leed.'

Een golf van

verontwaardiging rolt over de

tribune. De afbluf-o-meter klinkt

en geeft aan dat de idealist aan

de winnende hand is.

'Om te voorkomen dat de

straten van onze hoofdsteden tot

slagveld worden voor demonstrant

en oproerpolitie; om te

voorkomen dat uitwassen de kans

grijpen het recht in eigen hand te

nemen, moet er gezocht worden

naar een manier de discussie over

de toekomst te structureren.

Een ware democratie

komt van onderaf en in een

rechtstaat waar iedere sociale

kwestie wordt opgenomen in een

poldermodel, daar is een

juridische procedure om

de standpunten van

belangen-

groeperingen te

formaliseren

onontbeerlijk.

De Actio

Popularis,

bijvoorbeeld,

lijkt een ge-

eigend middel

om de leemte in

de democratische

legitimatie op te

vullen...'

'Nog een keer.'

'De Actio Popularis is een

bestuurlijke voorziening die het

mogelijk maakt voor individuen

die niet rechtstreeks

belanghebbende zijn ergens

juridisch bezwaar tegen te maken.

Totnogtoe maken vooral milieu-

organisaties van deze weg

gebruik, maar in de toekomst zal

deze actie wellicht ook kunnen

worden gebruikt tegen het

reclamegeweld op straat.'
'Uitdager... wilt u
rekening houden met de
sponsors.'

'Een ontkenning van deze
discrepantie tussen de roep van
het volk en de daadwerkelijke
uitwerking van het sociaal-
economisch overheidsbeleid
(privatisering en krampachtige
stimulering van de handel) komt
neer op het negeren van
duizenden demonstranten en
ontelbare critics. Terwijl het
ondersteunen van een dergelijk
rechtsinstituut juist een erkenning
zou zijn van de realiteit en haar
problemen en daarmee de eerste
stap in de richting zou zijn van het
oplossen ervan.'

De afbluf-o-meter klinkt,
gevolgd door een luid handgeklap.
De presentator vraagt tevergeefs
om stilte en meldt dat de idealist-
nog vier minuten over heeft.

'De vraag is dus hoe het
debat over de toekomst van
moraliteit zal worden gevoerd...'

'Kom maar op!'
Het publiek beviert tot
een ijzige stilte.

'Het lijkt vandaag de dag
alsof niet alleen de landsgrenzen
zijn vervallen. Hoe groter het
schandaal, des te luxer de pot.
Wat vernietigd is, wat niet deert.

Maar tegenover de realiteit van
dumping, fraude en
gelegitimeerde uitbuiting staat
een nieuwe garde, een door
idealen gedreven wereldburger
die in zijn onervaren maar
oprechte creativiteit roept om
rechtvaardigheid in de vorm van
een maximum loon, het taxeren
van onwetendheid en het
beschermen van het publieke
terrein (door haar niet te
'merken', zodat zij als cultuur
niet in dienst komt te staan van
de economie).

'Wat is daar dan zo slecht
aan?'

'Neem bijvoorbeeld het
universitair onderwijs. Sinds het
begin van de zeventiger jaren is
het aantal studenten meer dan
verdriedubbeld, en daarmee ook
de kosten. In plaats van al deze
"jonge geesten" te subsidiëren,
kiest de overheid steeds vaker
voor privatisering. Echter, terwijl
zij de deuren van de scholen voor
de bedrijven open houdt, lijkt zij
geen aandacht te hebben voor hun
primaire oogmerk: winst maken en
vergroten. Het gevolg is dat het
concept van een universiteit
volledig op zijn kop wordt gezet.
Commercialisering verandert
kennis in een product. Collegegeld
gaat omhoog, studietoelagen wordt
ingekort, het aanbod van studies
wordt beperkt tot enkel die met

rentabiliteit op de korte-termijn
, de studenten worden uitgeloofd
van besluitvorming. Het gaat ten
koste van de kwaliteit, dat is
immers waar de Europese
arbeidsmarkt om vraagt. En niet
te vergeten... happy meals in
iedere kantine, reclame in de
bibliotheken en een cola-
automaat op iedere hoek.

De originele bedoeling van
de publieke ruimte van de
universiteit, een plaats voor het
creëren van kritische,
onafhankelijke geesten wordt
verlaten en het wordt een
vrijplaats voor headhunters op
zoek naar product-prijzend
research.'

De sirene van de spelklok
loeit, wat betekent dat de laatste
minuut ingaat. De afbluf-o-meter
geeft aan dat de idealist nog maar
een paar punten is verwijderd van
zijn gelijk.

'Ok, ok... wat wil je nu
eigenlijk?'

'Dat er geluisterd wordt
naar de groeperingen die zich
verzetten tegen de
commercialisering, de versobering
van sociale problematiek en de
bureaucratisering van bijvoorbeeld
het bank- en verzekeringswezen.
Deze garde voert acties en houdt
campagnes met als doelgroep
leeftijds- en gevoelsgenoten, wat
betekent dat zij letterlijk de strijd
aangaat met de commercie om
het evenwicht te bewaren tot het
alledaagse noodzakelijke
consumeren en botte
dwangmatigheid.

'?'

'Met opdringerige trends
als mobiele telefonie, trendy
kleding en goed te merchandisen
popmuziek.'

Het publiek juicht, maar
de beveiliging trekt een aantal
gasmaskers tevoorschijn en haalt
de veiligheidsbal van hun

pepperspray. Terstond is het weer
rustig; doodstil... op het getik van
de spelklok na.

'Het is een strijd waarin
zij de steun en het vertrouwen
van de overheid goed kan
gebruiken, of het nu door middel
van het instellen van commissies
is, door het oprichten van
stichtingen of door het
openhouden van bestuurlijke
voorzieningen.'

'Nog dertig seconden!'
'Door het probleem van de
groeierende maatschappelijke
ongelijkheid te onderkennen en
door samen te werken met deze
jongeren...'

'Van wie de toekomst
is...'

Ooooo!!! De tijd wordt
stopgezet. Iedereen weet wat er
zojuist is gebeurd: in zijn poging
het medeleven van het publiek
terug te winnen is de politicus de
fout in gegaan.

'Met het uitspreken van
deze woorden heeft u uw recht op
replik verspeelt,' zegt de
presentator. 'Door te stellen dat
de jeugd de toekomst heeft bent
u overgegaan tot het verkondigen
van uw eigen standpunt.'

Het publiek heeft
blijkbaar gevoel voor sarcasme en
kreunt een empathisch 'Ahh'.

'Uitdager... u heeft nog
tien seconden.'

Het publiek kan het niet
laten mee te tellen. Terwijl de
beveiliging de tribune intoopt en
dreigt met hun spuitbussen en
knuppels, maakt de idealist zijn
zin af.

'Door samen te werken
met deze jongeren kan de
overheid voldoen aan één van haar
meest primaire taken... het
bewaren van de vrede op straat.'

3... 2... 1... de bel gaat,
de afbluf-o-meter klinkt en het
publiek breekt los in een daverend

applaus. Ze grijpen hun
stemkistjes, schakelen hun mening
weer aan en beginnen acuut te
schreeuwen en te wijzen. Een
aantal belaaft de
beveiligingsbeambten. Met het
verstrijken van de tijd zijn deze
hun gezag weer verloren en
moeten dat nu bekopen met een
welgemanierde maar massale
afranseling.

De presentator loopt naar
de politicus toe, die probeert de
gebaren uit het publiek te
ontwijken, en vraagt hem om zijn
commentaar. Deze wil
antwoorden, maar nog voordat hij
de eerste letter heeft
uitgesproken trekt de presentator
de microfoon weer weg.

'Ha! Dat had je gedacht!'
In plaats daarvan stapt hij
naar de idealist toe. Het publiek,
dat in de tussentijd was opgegaan
in haar eigen chaos, richtte zich
weer tot de show.

'Dames en heren, de
winnaar van vanavond; hij kreeg
zijn gelijk in negen minuten en
zes-en-vijftig seconden... de
idealist!'

Het applaus was een
ovatie geweest als niet iedereen
al stond.

'Zoals gewoonlijk krijgt de
winnaar het laatste woord. Ik,
Hans Verkocht, neem alvast
afscheid, wens u een prettige
avond en zie u volgende week bij
weer een nieuwe aflevering van
Wijzen Mag!'

Het publiek kalmeert in
afwachting van de laatste
woorden van de idealist. Deze
kijkt even de zaal in, komt achter
zijn catheder vandaan en gaat
vlak voor de politicus staan.

'##%!'

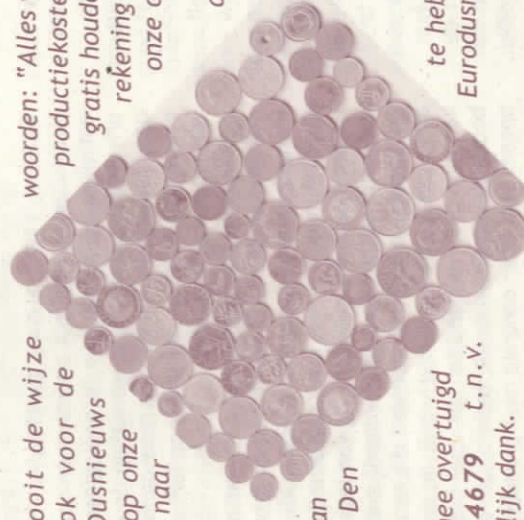
Aik

BESTE ABONNEES EN LEZERS VAN DUSNIEUWS ...

Gerard Reve sprak ooit de wijze
dit geldt helaas ook voor de
principe willen we Dusnieuws
regelmatig stortingen op onze
door kunnen sluisen naar

Met andere woorden,
doneren, dan is dit van
nuttig besteed. Anders
maar van jullie af! En aan
die zakkenvullers in Den
Eurodusnie??

In de hoop jullie hiermee overtuigd
gironummer: 3184679 t.n.v.
ov.v. "donatie". Hartelijk dank.

woorden: "Alles wordt duurder, maar niet goedkoper";
productiekosten van ons mooie blad Dusnieuws. Uit
gratis houden, maar dit lukt enkel als er
rekening plaatsvinden; geld dat wij dan weer
onze drukker.

als jullie weer eens wat zouden willen
harte welkom en wordt dit geld
pakt het kabinet het geld toch
wie geef je nu liever je geld, aan
Haag of aan anarchistisch collectief

te hebben, vermelden wij hier nog ons
Eurodusnie - Dusnieuws, Postbus 2228, Leiden,

de groene slogan luidt van John Browne, topman van oliemaatschappij BP. (British Petrol noemt zichzelf tegenwoordig dan ook liever "Beyond Petrol"). Het groene wij-gevoel is de kern van de boodschap die men de wereld instuurt: "We", dat wil zeggen het bedrijfsleven en de consument, gaan gezamenlijk werken aan een schone, milieubewuste wereld. De consument hoeft alleen maar op de markt te vragen en de Onzichtbare Hand van het marktkapitalisme levert dan zelf de revolutie. Met behoud van economische groei, ook dat natuurlijk.

IMAGO-MANAGEMENT EN ZELFBEHOUD

Voor sommigen is het misschien snel duidelijk dat dit weinig meer is dan imago-management. De bedrijven wassen zichzelf groen en creëren een imago van quasi-politieke instellingen met zorgzame, verantwoordelijke rentmeesters aan de top die het goede met de wereld voor hebben en aan wie de burgers feitelijk zonder probleem hun zeggenschap over technologie en productie in handen kunnen geven. Vanuit de denkwereld van Big Business is het niet zo vreemd een innovatief groen imago te ontwikkelen om zo het initiatief te houden bij het werken aan een oplossing voor totale milieu-instorting. Het zelfbehoud staat voorop, en zo zouden deze tactieken natuurlijk ook beoordeeld moeten worden.

Dat zelfbehoud is namelijk ook het probleem. De kapitalistische markt is opgebouwd rond haar meest voorkomende organisatietype: het hiërarchisch geregeerde private bedrijf, dat exclusief eigendomsrecht en zeggenschap bezit over de economische bronnen die ze monopoliseert. Dat betekent dus feitelijk niets meer dan afwezigheid van gemeenschapscontrole over die economische bronnen, als ook over productie- en distributieprocessen. Dat leidt er onder andere toe dat bij bedrijfsvoering in een concurrerend veld van andere private bedrijven het een rationele keuze is bepaalde productiekosten, bijvoorbeeld milieuvervuiling, niet in de prijs mee te nemen maar af te wentelen op de maatschappij zodra dat maar enigszins mogelijk is.

Laten we elkaar niet voor de gek houden. Dit zijn geen sociale milieubewegingen, maar winstmachines waarvan de *core-business* is te overleven in een *grow-or-die* concurrentieslag. Er moet omzet gemaakt worden, en wel zo goedkoop mogelijk. Of, zoals de ultra-liberale econoom Milton Friedman zegt: "profitable growth" is de aanjager van productie. Dat is de enige functie van het private bedrijf op de markt en zou, volgens Friedman, ook hun enige functie moeten zijn om het vrije spel der marktkrachten efficiënt te laten verlopen. Voor moraal is geen plaats op de kapitalistische markt, en daar heeft hij natuurlijk groot gelijk in.

Bewust consumentisme verandert ook niets wezenlijks, hoe groen het bedrijf ook zegt te zijn. De Body Shop, een keten van bedrijven die claimt milieuvriendelijke cosmetica te verkopen, functioneert in essentie niet veel anders dan andere bedrijven. Het maakt producten die niet duurzaam zijn, het gebruikt niet-herbruikbare grondstoffen, het huurt PR-bedrijven in om hun groene imago te managen en het stimuleert consumentisme (1).

Europese olie-multinationals, zoals BP en Shell, profileren zichzelf als milieubewuste "energiebedrijven", omdat zij onderzoek doen naar alternatieve energiebronnen, milieclubs steunen en benzine aanleveren in milieuvriendelijke pompstations. Het groenwassen van het bedrijf is een aardige gimmick om productie-innovatie te suggereren en zo marktaandeel te behalen boven de "verouderde", vervuulende producten van hun Amerikaanse concurrenten. Ondertussen blijft de kernproductie van Shell en BP het expanderen van hun verkoop van vervuulende fossiele brandstoffen,

net als dat geldt voor hun Amerikaanse collega's Chevron, Exxon en Texaco, en sneuvelen morele milieuvervalserselen het eerst als er kostenbesparingen moeten plaatsvinden in slechtere economische tijden.

"Tja, de vraag naar energie neemt nu eenmaal toe en wij leveren dat", verklaart een milie woordvoerder van BP dan ook desgevraagd in een aflevering van het VPRO-programma *De Nieuwe Wereld*. Ook al wordt de benzine aangeleverd in een pompstation dat loopt op zonne-energie, het product benzine zelf blijft even vervuulend in gebruik als tevoren. Een ander voorbeeld: ook al mocht een Bodyshop-achtig bedrijf erin slagen een duurzaam product leveren, dan nog weet de consument niets over de eventuele vervuulende herkomst van dat product. Met andere woorden, de onderliggende vervuulende, energievretende

"We moeten nodig wat doen om ons milieum imago te verbeteren!"

principes van productie en consumptie worden niet fundamenteel aangetast.

Milieubewustzijn leidt zelfs tot nieuwe *businessopportunities*. Nu kan men draagvlak verwerven om CO2 uit de lucht te gaan halen of vervuilde grond te saneren, natuurlijk op kosten van de gemeenschap. Dat betekent in economische termen dat eerst milieukapitaal wordt verbruikt bij productie om het vervolgens weer op peil te brengen door bedrijven de opdracht te geven die vervuiling te herstellen. En dat leidt dan tot dubbele productiecijfers. Het Bruto Nationaal Product stijgt twee keer, bij vervuulende en bij schoonmakende productie, en het totale resultaat voor het milieu is in het beste geval nul. Maar economische groei is in elk geval verzekerd.

Maatschappelijk ondernemen en kapitalistische productie gaan niet samen, ook niet als men maar hard genoeg beweert dat het anders is. Het is een mystificerende term om de zeggenschapskwesie wie bepaalt hoe er geproduceerd wordt en wie heeft beslissingsbevoegdheid over economische bronnen - uit de discussie te houden en de burger wijs te maken dat hij vooral het initiatief moet laten aan het bedrijfsleven.

SCHONE TECHNOLOGIE DAN?

Naaft maatschappelijk ondernemen zou de ontwikkeling van nieuwe technologieën door het private bedrijfsleven de wereld op de weg helpen naar een schoon milieu. Vertrouw op het liberale vooruitgangdenken, vertrouw op het innovatieve vermogen van de markt.

Helaas geldt ook in dit geval dat winstmaken, macht over de markt verwerven en private hiërarchische zeggenschap bewaken de eerste doelstellingen van het kapitalistische bedrijf zijn, en dat maakt dat ontwikkeling van technologie noch een neutraal proces is noch vanzelf maatschappelijk nuttige techniek oplevert die ten bate van allen verspreid en gebruikt wordt. In dat opzicht kan men beter verwachten dat door het private bedrijfsleven ontwikkelde technologie de kant opgaat van meer controle over productieprocessen,

inclusief werknemers, afnemers en de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen.

Op het eerste gezicht lijken de tegenwoordige ontwikkelingen zich dan ook meer te bevinden op het gebied van informatie- en observatie-technologie en wapensystemen. In het beeld over toekomstige technologie doemt dan ook het angstaanjagende spookbeeld van de TV-serie *Startrek* op, waar de captain na een vraag aan de centrale computer van elk bemanningslid weet waar hij of zij zich op welk tijdstip bevindt of heeft bevonden. Dergelijk gebruik van kennis geldt ook voor niet-technische wetenschappen, bijvoorbeeld psychologie en sociologie, die vanaf begin vorige eeuw al zijn ingezet in manageriële controle-systemen ("scientific management").

Wat betreft de wapenindustrie: de Amerikaanse industrie draait al sinds de Koude Oorlog op militarisme, waarbij de groeicijfers van de economie vaak exact de groei van de wapenindustrie reflecteerden. Economische recessie? Zet *Star Wars* op het programma, of een *war-on-terrorism*.

MEER CONTROLE, MEER CONSUMPTIE

Een ander belangrijk veld waarop privaot onderzoek wordt gedaan is de biotechnologie, met het oog op de mogelijkheden die dat biedt op patentering van het leven zelf. En dat is natuurlijk niets meer dan het verwerven van bedrijfscontrole over mens, dier en gewas. Dat bedrijven niet zonder meer uit eigen beweging of door consumenten-prikkels sociale instellingen zijn die de vergaarde technologie met de hele maatschappij willen delen en vrij verspreiden voor het nut van allen, blijkt ook wel uit de farmaceutische sector. Patenten op kennis, ondersteund met het intergouvernementeel afgesloten TRIPS-verdrag (2), is met het oog op winstmaken belangrijker dan genezen van zoveel mogelijk mensen.

Ook het onderzoek naar alternatieve energiebronnen is in dit controlekader te plaatsen: de "energiebedrijven" houden het overzicht over mogelijk concurrerende technologieën en gaan ondertussen gewoon verder met uitbreiding van de oude productiemethoden. Eigenlijk komt het niet voor dat een oliemaatschappij volledig overgaat op de productie van een totaal nieuw energieproduct. In werkelijkheid regeren dezelfde grote oliemaatschappijen al ruim een eeuw over de markt, bezitten zij wel de mogelijkheden alternatieve producten te marketen, maar zijn er kennelijk redenen daarvan af te zien. Het is waarschijnlijk gemakkelijker en goedkoper groene jasjes aan te trekken.

Het imago is onderhevig aan sterkere marktprikkels dan de productontwikkeling zelf. Kijk naar de Smart-Car, bijvoorbeeld. Een slim-zuinige auto. Leuk, goed idee. Het spreekt de milieubewuste klant aan op zijn gevoel van ruimtegebrek en de urgentie zuiniger te willen rijden. Maar waar de slimme auto werkelijk voor bedoeld is, is dat hij wordt gebruikt voor verplaatsing op kleine stukken in drukke gebieden zoals de stad, normaal gesproken gemakkelijk te doen met de fiets. In plaats van een afname van gereden autokilometers komen er alleen maar bij, want er wordt nu ook auto gereden op plaatsen waar dat vroeger niet zo efficiënt was. Groen verbruik? De winstmakers hebben weer een marktniche weten op te vullen, met behulp van milieubewustzijn, en de auto- en benzineverkoopers varen er wel bij.

Uiteraard zal verfijning van consumptiebehoeften op koopkrachtige markten nog steeds een belangrijk gebied zijn waarop nieuwe technologie zich zal manifesteren, bijvoorbeeld via *spin-offs* uit de informatie- en defensie-industrie. Nog kekkere gadgets, nog kleinere mobiele telefoons, nog zottere koekjes, nog meer producten die tot in alle hoekjes en gaatjes de wensen van de rijke consument in vervulling laten gaan. Elders crepeert een miljard mensen van de honger, dus ergens dis-

tribueert de markt toch niet zo "efficiënt", lijkt wel. Terwijl honger blijft bestaan, wordt alleen consumptisme gestimuleerd, dus het is misschien veilig te stellen dat het milieu er ook niet echt van opknapt.

Onder het kapitalisme hoeft men van de staat ook geen fundamentele veranderingen te verwachten. Er wordt ruim rekening gehouden met de belangen van het private bedrijfsleven als er onderhandeld moet worden over zaken die eigenlijk de gemeenschap aangaan (vandaar wellicht de "strokerigheid"?). Waar de politieke sfeer en de economische sfeer, de markt, van elkaar gescheiden zijn, gelden alleen gelijke politieke rechten in de politieke sfeer. Aangezien de economische machtsconcentraties buiten die politieke sfeer enorm ophopen, zullen de belangen van de gemeenschap als geheel altijd enorme concessies moeten doen aan private bedrijfsbelangen. Kortom, in plaats van dat de politiek het bedrijfsleven reguleert, reguleert het bedrijfsleven de politiek. Olieprijzen Bush is daar waarschijnlijk het meest in het oog lopende voorbeeld van en ook in Nederland hebben we niet te klagen over de continuïteit van Shell-werknemers in de politieke top (3) en bedrijfsbelangen die in de Kamer worden behartigd.

DE LIBERALE CONSUMENTENDEMOCRATIE

Het sluitstuk van het liberaal-kapitalistische model betreft de zogenaamde consumentensoevereïnteit op de markt. Aangezien de markt los staat van de politiek en dus van directe zeggenschap van de burger, kan die burger zich op de markt alleen indirect als individuele consument uitspreken over investerings-, productie- en distributiebe beslissingen. "Vote as consumers!", luidt het credo. De consumenten zouden als geheel met hun vraag de richting van productie bepalen, het bedrijf prikkelen maatschappelijk te ondernemen en milieuvriendelijke technologie te produceren, zo is de gedachte die zich - ook bij vele progressieven - heeft ingesleten.

Maar er zijn nogal wat problemen met deze theoretische, knap ingeprente ideologische zienswijze. Niet alleen valt het erg mee met het "maatschappelijk ondernemen" en de ontwikkeling van schone technologieën; de consument als soeverein op de democratische markt is ook een beeld

Trotse sponsor
Aarde-dag '95

waaraan wat steekjes los te pulken zijn.

Allereerst proberen liberalen een beeld te schilderen van de markt alsof consumenten en producenten daar elkaar op basis van economische gelijkwaardigheid ontmoeten. Niets is in het Reëel Bestaande Kapitalisme minder waar. In werkelijkheid bestaan er enorme asymmetrieën in beschikking over middelen en bronnen en dus economische macht, die niet alleen stelselmatig worden gereproduceerd maar ook worden ondersteund door het liberale democratische model van gescheiden sferen. De kapitalistische markt is

geen mechanisme zonder macht of hiërarchie, maar een complex geheel van monopolistische en oligopolistische structuren, enorme economische macht van grote ondernemingen en internationale bankinghouses, economische blokvorming, informatiebeperkingen, enzovoort. Is de compact disc er zo snel gekomen omdat de consument zijn machtige stem verhef of hebben machtige electronicac concerns en platenmaatschappijen het doorgedrukt door de langspeelplaat van de markt te persen om op basis van propagandistische informatie over geweldige geluidstechnologie kartelprijzen te installeren? De individuele consument op de markt, waar het marktdenken de burger graag tot degradeert, heeft in feite niet erg veel te zeggen, zeker niet als men bedenkt dat het "stemmen" als consument nogal afhankelijk is van koopkracht: "one-dollar-one-vote".

Op deze wijze wordt atomisme gepropageerd waar collectieve actie vereist is. Een individuele keuze kan heel rationeel zijn, maar de som van al die individuele rationele keuzes kan sociaal toch tot een irrationeel resultaat leiden. Voor een individu is het rationeel heel efficiënt een leeg blikje weg te gooien; hij is van zijn balast af en des te verder hij die balast loost van zijn eigen omgeving, des te minder dat ene blikje vervuilende consequenties voor hem heeft. Maar als elk individu een dergelijke rationele keuze maakt, dan ligt het hele land uiteindelijk vol met rationeel weggegooid afval en worden de consequenties plotseling voor iedereen zichtbaar. Zo'n sociaal probleem moet dus ook op sociaal-rationeel niveau worden aangesproken. Pas op dat niveau zijn ook sociale wensen in kaart te brengen, waaraan je misschien als individu concessies moet doen, maar waar je wel het (eigen)belang van inziet. Maar helaas: zoiets levert de markt niet.

Ondernemingen proberen het gebrek aan gemeenschapsgevoel op de markt wel op te vangen door zichzelf voor te stellen als gemeenschap. De Tros, bijvoorbeeld, presenteert zich als familie, maar ook Albert Heijn levert een soort kant-en-klare groepsidentiteit, die vooral vervuld en uitgedragen kan worden door bepaalde artikelen op een bepaald moment in een bepaalde omgeving te consumeren. De filosoof Marcuse merkte iets dergelijks al op, toen hij beweerde dat de één-dimensionale mens in de consumptiemaatschappij zijn ziel alleen nog vond in de materiële zaken die hij aanschafte (4). Nu creëert men rond dat gegeven een gezamenlijke vorm van zielsverwantschap, de gemeenschap als een soort koopcommunity. Uiteraard niet gek met het oog op klantenbinding maar de fundamentele onder sociale verbanden anders dan gezamenlijk consumeren in een voor-gekookte *lifestyle*, worden gewoon verder ondermijnd.

(PRIJS)INFORMATIE OP DE MARKT

Een ander zwak punt van de markttheorie is de randvoorwaarde dat de individuele consument moet kunnen beschikken over alle informatie op de markt om een (milieu)bewuste keuze te maken. Nu is redelijkerwijs niet van een individu te verwachten dat hij zich op elk tijdstip volledig kan informeren over alle aanbieders, alle producten, alle prijzen, enzovoort. Maar zelfs als de bewuste consument wel in staat zou zijn op de markt alle benodigde informatie te verzamelen, staat hij voor een groot probleem. Aangezien bepaalde kosten, zoals dierenleed, milieuschade of ellende van kinder-arbeid, niet in de prijzen zijn verdisconteerd, maakt de rationeel kiezende consument een keuze op basis van de *verkeerde* marktinformatie, in dit geval dus vals lage prijzen. Als een milieuvriendelijk artikel milieukosten in de prijs zou hebben ingecalculeerd, dan zou de consument zeer waarschijnlijk eerder het goedkopere, milieuvriendelijke product uit de schappen halen.

Van het private bedrijfsleven hoeft men de juiste aanvullende informatie over de herkomst van de producten, de manier waarop ze zijn geproduceerd, hoe ze zijn verspreid, enzovoort, niet te verwachten. Dat levert enkel reclame over wondermiddelen en pogingen met productpropaganda tot in elke porie van het burgerleven door te dringen om behoeften te manipuleren en het consumptiepatroon te sturen.

Er is dus een groot gebrek aan objectieve informatie. Men kan alleen kennis nemen van het imago dat door het bedrijf rond het product wordt gecreëerd, zoals Naomi Klein dat uitvoerig beschreven heeft in haar bestseller *No Logo*. Het bedrijfsleven heeft enorm veel middelen en geld tot zijn beschikking informatiestromen te manipuleren en maakt daar dan ook grof gebruik van, niet in de laatste plaats met minder frisse middelen (1).

KEUZE EN ZEGGENSCHAP

De consument heeft dus geen directe toegang tot objectieve informatie en de afstand die hij wordt geacht in te nemen tot productiebeslissingen is groot. Efficiënter dan atomisme op de markt zou natuurlijk zijn die informatie te verzamelen en te delen op sociaal niveau, waarbij korte lijnen van besluitvormingsinvloed bestaan op productie- en distributiebe beslissingen. Nu staat de burger in zijn schrale rol van consument helemaal aan het einde van het productie- en distributieproces en de enige invloed die hij heeft, bestaat uit "stemmen" aan de kassa door het kant en klare product wel of niet te kiezen. (Overigens, voor het arme marktindividu betekent dat sowieso vaak *niet* kiezen).

Een mens in zijn rol als consument moet rekening houden met zijn budget en kijkt vooral naar de prijs. In die rol komen burgerwensen minder tot uiting, omdat zoals eerder genoemd zijn individuele rationele keuzes als consument anders kunnen zijn dan zijn keuzes als sociale burger met sociale wensen. Bovendien kiest hij, zoals gezegd, op basis van valse prijsinformatie en dus niet op basis van daadwerkelijke maatschappelijke kosten. Om sociaal-rationele keuzes door te voeren zouden productie en distributie dus waarschijnlijk moeten zijn georganiseerd rond een bepaalde sociale vorm van directe zeggenschap om die burgerwensen en maatschappelijke kosten tot uiting te laten komen en om gezamenlijk informatie en technologie te delen tot het nut van de hele gemeenschap.

Ook al is de werkelijkheid weerbarstiger dan liberale ideologen en politici doen voorkomen, het geloof in het marktkapitalisme heeft zich dieper in de mensheid genesteld dan goed voor haar is. Belangrijker dan consumenten te wijzen op hun consumptiepatroon om hen anders aan de kassa te laten stemmen, is burgers te wijzen op de destructieve kant van het marktkapitalisme en op de onmogelijkheid dat systeem te hervormen tot een milieuvriendelijke variant. Het wordt dus hoog tijd het milieukapitalisme definitief te ontgroenen en zeggenschap op te eisen ...

Ernst Naber

*NOTEN: (1) Rampton en Stauber - *"Toxic Sludge is good for you!"*; Lies, damn lies and the Public Relations Industry. Zie ook: <http://www.prwatch.org>;

(2) TRIPS is een internationaal door World Trade Organization bepaald verdrag dat patenten op technologie wereldwijd rechtsgeldig maakt;(3) Voorbeelden van Shell-werknemers die in de politieke top opdoken, zijn oa. Hendrik Colijn (ARP), Frits Bolkestein (VVD), Wouter Bos (PvdA) en recent nog Maria Verhoeven (CDA); (4)Herbert Marcuse - *The One-dimensional Man* (1964);

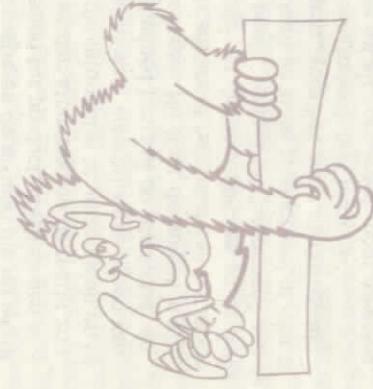
DUSNI EUWS

POLITIEKE AGENDA SEPTEMBER-OCTOBER

Zaterdag 28 september

13:00 Infodag over het apenproefdiercentrum BPRC (Rijswijk): 'Doe als de apen, doe het zelf! Overdag workshops en info; 's avonds benefiet voor de campagne tegen BPRC. Om 21:00 premiere van de video 'BPRC moet dicht'. Blauwe Aanslag, Buitenvoort 214, Den Haag Org: milieu- en dierenrechtenactivisten. Info:

Actiecampagne Koen, e-mail: bprcapenhel@yahoo.com.

Http://www.bprcmoetdicht.org.

Zaterdag 28 september

Landelijke ontmoetingsdag van Vrouwen voor Vrede. Oa. verkiezing van de 'vredesvrouw van het jaar'. 's Middags staat het thema Globalisering centraal. Amersfoort. Org: Vrouwen voor Vrede. Info: 033-4622755, e-mail: vrouwenvoorvrede@antenna.nl. Http://www.vrouwenvoorvrede.nl

Zondag 29 september

17:00 Debat 'After Johannesburg #2: New political agendas for environment and development'. De Balie, grote zaal, Amsterdam. Org: TNI mmv. NCDO - duurzame wereld. Reserveren: 020-5535100. Info: Antonio Carmona Baez, TNI Communications Officer, tel. 020 - 6626608, e-mail: carmonabaez@tni.org

Dinsdag 1 - donderdag 3 oktober

Jaarvergadering van IMF en Wereldbank. Washington/USA.

Donderdag 3 oktober

Debat "Zero Base leidt tot verarming Nederlandse ether", in De Balie, Kleine Gartnerplantsoen 10, Amsterdam. Aanvang 20:00.

Vrijdag 4 oktober

Wereld-dierendag.

Vrijdag 4 - maandag 7 oktober

Survival weekend GroenFront! Voor activisten die meer willen weten over survival technieken die ook handig zijn bij het uitvoeren van directe actie (o.a. kompas lezen, simpel onderko-

men bouwen, touwtje knopen, eten uit het bos, etc.), in de Ardennen. Ong. 50 Euro, incl. alles. Org: Vrienden van GroenFront! Info: peter@groenfront.nl. http://www.groenfront.nl

Zaterdag 5 oktober

Massale en geweldloze actie. Vlaamse kernwapenbasis Kleine Breugel. Info: Bomspotting@vredesactie.be.

Zaterdag 5 oktober

12:00 Van bomspotting tot bomstop-ping: massale burgerinspectie van de Belgische (NAVO-) kernwapenbasis in Kleine Brogel. Verzamelen Ontmoetingscentrum, Pieter Breughellaan 10, Kleine Brogel. Speciale bussen vanuit Ned. en Wallonië. Org: Forum voor Vredesactie en Voor Moeder Aarde. Info: http://www.vredesactie.be

Zaterdag 5 oktober

Vertrek bussen uit Nederland naar Kleine Brogel (Be), ivm.

burgerinspectie van de kernwapenbasis Kleine Brogel. Opstapplaatsen: Zwolle/Utrecht/Breda en A'dam/Den Haag/R'dam. Reserveren via 0515-5731039 (Willemijn v/d Werf). Info: Http://www.vredesactie.be en http://www.motherearth.org

Zaterdag 5 oktober

13:00-14:00 Wake van Vrouwen in 't Zwart: 'Israël stop de bezetting van Gaza en de West Oever. Ontnuim de nederzettingen.' Grote Markt, Groningen. Mannen in 't zwart ook welkom. Info: janny.beekman@wanadoo.nl (Janny Beekman)

Maandag 7 oktober

Herdenking bombardementen op Afghanistan (2001).

Maandag 7 oktober

Internationale Dag van het Kind (VN).

Maandag 7 - woensdag 9 oktober

Globalization, conflict and poverty; conferentie t.g.v. 50 jr. ISS, Den Haag. Org: Institute for Social Studies. Info: Http://www.iss.nl/lustrum

Woensdag 9 oktober

Optocht 'Houdt ons voedsel Gentechnisch vrij', tegen de dreigende genetische vervuiling van ons voedsel. Delegaties uit EU lidstaten duwen winkelwagens met nationale voedselspecialiteiten door het centrum van Brussel. Org: Friends of the Earth/Milieudefensie Busvervoer vanuit Nederland! Info en opgeven bij Kees Kodde: 020 5507378, e-mail: keeskodde@milieudefensie.nl. Http://

www.choosefoodchoosefarming.org

Woensdag 9 oktober

Optocht tegen de dreigende genetische vervuiling van ons voedsel. Brussel. Bus Uit Nederland: 7:45, Victoria Hotel, Amsterdam en 8:30 Utrecht, Jaarbeursplein. Opgeven bij Kees Kodde, 020-5507378, kees.kodde@milieudefensie.nl. Org: Friends of the Earth/Milieudefensie Web: http://www.foeeurope.org/GMO's/index.htm

Donderdag 10 oktober

Vertoning video "BPRC moet dicht" in eetcafé Las Vegas, Koppenhinksteeg 2, Leiden, toegang gratis. Aanvang 20:00.

Zaterdag 12 oktober

Dag van de Inheemse Volken, tevens Columbusdag.

Dinsdag 15 oktober

10:00-16:00 Studiedag 'Vrouwenrechten en economische zelfstandigheid in een gecommercialiseerde samenleving'. 't Oude Theater, Spoorlaan 58, Oss. Gratis, reiskostenvergoeding voor deelnemers met min. inkomen. Aanmelden voor 22 sep. Org: Land Steunpunt Vrouwen en de Bijstand ism de Smalle Beurs. Info: 030-2341841 of lsveb@xs4all.nl

Woensdag 16 oktober

Wereld-voedseldag.

Vrijdag 18 - Zondag 20 oktober:

Landelijk kraakweekende in de Vrankrijk in Amsterdam. meer informatie op http://squat.net/kraakweekend

Zondag 20 oktober

Anti-nucleaire acties voor het gebouw van de EU in Straatsburg (Zie ook pagina 2). De daarop volgende dag vergadering Europ. Anti-Nuclear Platform. Straatsburg (Fr). Org: Réseau Sortir du Nucleaire/Network for the Abolition of Nuclear Power. Info: e-mail: rezo@club.internet.fr

http://www.sortirdu nucleaire.org

Donderdag 24 oktober

Dag van de Verenigde Naties.

Dond. 24 - vrijdag 25 oktober

EU-Top in Brussel.

Zaterdag 26 oktober

14:00 Grote landelijke demonstratie tegen de oorlogsplannen van Bush

tegen Irak. Bij het Stadhuis, Coolsingel, Rotterdam. Verzamelen vanaf 13:00. Hoofdleuzen: 'Geen oorlog tegen het Iraakse volk' en 'Geen man, geen vrouw, geen cent voor de Nieuwe Oorlog'. Org: Comité Rotterdam tegen de Nieuwe Oorlog. Info: 010-4620852, e-mail: wew@kabelfoon.nl http://www.wereldcrisis.nl

Zaterdag 26 oktober

National March on Washington DC to Stop the War on Iraq Before it Starts. Info: http://www.internationalANSWER.org

Zondag 27 oktober

13:00-17:00 Strijdbare bijeenkomst tgv. 25 jaar 'Stop de Neutronenbom/Stop de Wapenwedloop'. Artis, Amsterdam. Oa. Presentatie CD met oude en nieuwe vredesstrijdliders. Org: Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop. Info: 020-4284060, e-mail: geen@kernwapens.nl

November

Begin van deze maand Castor transport (radioactief afval) naar de opslag in Gorleben, Duitsland (vlak over de grens). Info over acties: Laka, 020-6168294, laka@antenna.nl Http://www.laka.org

Donderdag 7 - zondag 10 nov.

Europees Sociaal Forum; thema's, Europees sociaal minimum en vele andere. Florence. Org: Komitee Euromarsen, Da Costakade 148, 1053 XC A'd. Info: 020-6181815.

Zaterdag 9 november

Herdenking van de Kristal-nacht. Internationale Dag tegen fascisme en anti-semitisme. Info: United 020-6834778 E-mail: united@antenna.nl

Zaterdag 9 november

11:00-18:00 Vierde editie van de Anarchistische Boekenmarkt. Met info-stands, films, presentaties, discussies en muziek. Gratis. Cultureel Centrum Parnassos, Kruisstraat 201, Utrecht. Info: Brenda de Vries en Peetje Lanser, 030-2546873, e-mail: peetje@antenna.nl

Zondag 10 november

Acties tegen Shell, vijf jaar na de 'Joodse moord' op Ken Saro Wira en 8 Oganis. Info: Mosopgb@aol.com

Zondag 10 november

Kristallnacht Herdenking. Open podium voor jongeren, artiesten tussen 15 en 25 jaar De Altstadt, Eindhoven, Hoogstraat 29c. Org: Jongerenbond. Info: 040-2464403. E-mail: xx.jongerenbond@12move.nl

Zondag 10 november

Wereld-jongeren dag.

HTTP://WWW.SOCIAMEDIA.NL/AGENDA/